

Yekîtiya Sosyalîst

RIZGARÎ * DEMOKRASÎ * SOSYALÎZM

BU SEÇİMLER DE DEMOKRATİK BİR ORTAMDA GERÇEKLEŞMİYOR

İlerici ve demokrat kamuoyuna, Yurtsever halkımıza.

26.Mart 1989 günü Türkiye de yerel seçimler yapılıyor. Elbette daha öncekiler gibi, bu seçimler de demotatik bir ortamda gerçekleşmiyor.

Türkiye de faşist rejimin karakterinde bir değişiklik yok. Temel hak ve özgürlükleri ortadan çıkartılmış diğer baskı yasaları yürürlüktedir. Sendikal ve diğer işçi hakları üzerindeki yasaklar devam ediyor. Bir avuç paraba-bası dışında, toplumun ezici çoğunluğunun örgütlenme ve düşüncelerini açıklama özgürlüğü mevcut değil. İşkence temel olma özelliğini koruyor.

İrkçi-sömürgeci güçlerin Kürdistan da sınır tanımaz baskı ve zulmü sürüyor. Köy baskınlarının, keyfi tutuklama ve işkencelerin, katliamların arkası kesilmiyor. Sömürgeci çeteler, hal-

kımızı topraklarından sürme, dil ve kültürümüzü, ulusal kimliğimizi yoketme çabalarını durdurmuş değil.

Sol ve demokratik güçler, Kürt yurtseverleri bu seçimlere de, legal planda örgütlenme ve görüşlerini özgürce dile gerirme haklarından yoksun olarak giriyorlar. Bu bakımdan 26 Mart seçimleri bundan öncekilerde olduğu gibi yine mevcut burjuva arasında bir yarış biçiminde geçecek.

Ancak bütün bunlar yine de seçimlerin ve seçim döneminde yapılacak çalışmaların önemini küçümsemeyi gerektirmez. Herçeyden önce ilerici ve demotatik çevreler, yurtsever insanlarımız bundan yararlanarak kitlelerle daha iyi bağ kurabilir, faşist-sömürgeci rejimin içyüzü açığa çıkarabilir ve propaganda faaliyetlerini hızlandırabilirler. Derin ekonomik

bunalımın nedenlerini, açığı, yoksulluğu ve terörü anlatmak için bu bir fırsttır. Yine seçim dönemi Türkiye ve Kürdistanlı demotasi güçlerinin biraraya gelerek ortak çalışma yapmaları için de daha iyi olanaklar sunuyor. Bundan yararlanalım. Koşulların elverdiği yerlerde öncelikle ortak bağımsız adaylar gösterelim. Eğer bu olanaklı değil veya yurtsever demotatik hareketin çıkarları gerektiriyorsa, partili olup olmamasına bakmaksızın ilerici, yurtsever ve demotatik adayların seçilmeleri için çaba harcayalım, onlara destek olalım.

Seçimleri canlı bir politik çalışma ve ortak eylem platformuna dönüştürelim.

TEVGER
Yürütme Kurulu

YASAKLAR ALTINDA BİR NEWROZ DAHA!

T.C devleti, Osmanlı imparatorluğunun mirası üzerinde ve emperyalist dünya güçlerinin de sonuçtaki onaylarıyla uluslararası hukuk sisteminde "yeni" devlet olarak şekillendi. O günden sonra, sömürgeci burjuva devlet karakterine uygun politikalarını, "misak-i milli" sınırları içinde ve dışında hızlı bir biçimde-mirasını devraldığı imparatorluğunda deney ve tecrübelerinden de yararlanarak hayata geçirdi.

Osmanlı imparatorluğu, barbar ve sömürgeci bir imparatorluktu. Doku olarak heterojen bir toplum yapısına sahipti. Tam anlamıyla bir "halklar hapishanesi"ydi. İçerde halklara karşı uyguladığı şöven politikayı; dışarda, başka ülkelere ve halklara sömürgeci saldırı ve işgallerle gerçekleştiriyordu.

Kürt halkı da, Osmanlı imparatorluğunda, 1639, Kasrı-Şirin Anlaşması dönemine kadar asli ve nüfus olarak kalabalık; üzerinde yaşadığı toprakların genişliği itibariyle göze batan; yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynakları itibariyle "altın saçan" bir halk olmuştur. 1639' de Kürdistan, Osmanlı ve Fars imparatorluğu arasında ikiye bölünmüş olmasına rağmen, her iki

sömürgeci imparatorluk bünyesinde asli unsur olma özelliğini devam ettirmiştir.

Elbetteki Osmanlı imparatorluğu nihayete kadar zulmünü, saltanat ve barbarlığını devam ettiremezdi.

18. Yüzyıldan sonra, dünyada köklü değişiklikler gündeme girmeye başlamıştı: Feodalizm çözülüyor, kapitalizm gelişiyor; yeni çağdaş sınıflar burjuvazi, proletarya ve diğer toplumsal kesimlerin organik oluşumuna kaynaklık ediyor; sınıfsal mücadele yeni bir karakter kazanıyor; ulusal devletlerin ortaya çıkması süreci belirleniyor; ezilen uluslar uyanıyor, bilinçleniyor ve her türlü hakkın (ulusal, sosyal, siyasal ve ekonomik) talep edilmesi yoğunluk kazanıyordu.

1789 Fransız Burjuva Demokratik Devrimi bu sürecin gerçek anlamda, bir alanda, gelişkin bir toplumsal sentezini anlatıyor. Yeni bir dönemi insanlığın gündemine sokuyordu. Fransız Devrimi, bu anlamıyla hem ulusal ve hem de uluslararası nitelikte bir burjuva devrimiydi. Bütün dünyayı etkilediği gibi, özellikle "Avrupai" bir karakterde olduğundan, Avrupa milletlerini-subjektif planda- daha fazla etkileme durumundaydı. Netice ola-

rak, Osmanlı imparatorluğu bünyesindeki "Avrupai" (burjuva) ulusları daha yakından etkiledi. Onların hak taleplerinin yoğunlaşmasına bağlı olarak; ona uygun mücadele biçimlerinin, örgütlerinin ve araçlarının şekillenmesinde ciddi bir unsur oldu.

Osmanlı imparatorluğu bünyesindeki ulusal demokratik haklar uğruna gelişen özgürlük ve bağımsızlık mücadeleleri, kapsamlı bir düzeye ulaştı. Osmanlı imparatorluğu bünyesindeki sömürgeler ve ezilen uluslar zamanla, devlet olmak için, kendi kaderlerini belirleme sürecini güçlendirdiler. Giderek bağımsız ulusal devletler oldular. Bu gelişme, Osmanlı imparatorluğu saltanatının çöküşünü, gerilemesini hızlandırdı. Filizlenmekte olan türk burjuvazisinin, kendisi için sınıf olma ve devlet olma duygularını kabarttı.

1.emperyalist paylaşım savaşının akabinde, türk burjuvazisi, örgütlü ve mevcut durumu kurtarma, devlet olma eylemini ileriye götürme, Türk ulusal şahsiyetinin yeni bir şekil kazanması düşüncesini geliştirmeye başladı. Bu aşamada, Osmanlı imparatorluğunda kopmayan halklara karşı daha reel devranmaya ve onların itti-

fakının kazanılması için "dini kurtarma" ve "gavura karşı" olma şiarları etrafında tüm halkları, müslüman halkları birleştirmeye başladılar. Bu dönemde, en etkin ve kalabalık olan müslüman bir halk olarak Kürt halkının desteğinin kazanılması için, çabalar yoğunlaştırıldı. Kürt halkının ulusal demokratik özgürlüklerine karşı toleranslı olunmaya çalışıldı ve hatta Kürdistanın bölgesel özerkliğe kavuşturulması planlandı. Kürt milletvekilleri kendi milli kıyafetleriyle, Kürt halkını temsilen mecliste yer aldılar.

T.C. devletinin ayakları üstüne oturmaya başlamasından sonra, Kürt halkının bütün değer yargıları inkar edildi, bilinçli ve programlı bir saldırı ile karşı karşıya bırakıldı. Kürt dili ve kültürü yasaklandı. "Ben kürdüm" diyen unsurlar ve kürtçe konuşanlar, büyük cezalara çarptırıldı. Kültürel çalışmalar; baskı ve haksızlıklara karşı mücadele hakkı ve sınırlı plandaki siyasal/ sosyal örgütlenmeler büyük saldırılarla karşı karşıya kaldılar. T.C.'nin şekillenmesi yılların da, 1919'lerden sonra, Koçgiri ulusal direniş hareketi ile birlikte, her haklı başkaldırı ve direnme hakkı katliamlarla cevaplandırıldı. Yüzbinlerce Kürt ülkesinden sürüldü, onbinlerce sorgusuz ve sualsiz kurşuna dizildi, ölçsüz bir sayıda insanlar şekli yargılanmalarla idam edildiler. 1938'lerden sonra da, Kürdistan, derin bir seziğe gömüldü. Tam bir yasaklar, tüm insan ve özgürlüklerin baskı cenderesi altına alındığı bir ülke oldu.

T.C sınırları içinde Kürt halkına reva görülen bu uygulama ve sömürgeci yapılanma; Türkiye işçi sınıfı ve tüm emekçileri üzerinde de şiddetli baskı politikalarını uyguladı. İşçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin siyasal, sosyal, ekonomik, demokratik ve hatta kültürel örgütlenmesi yasaklandı. İşçi sınıfı ve emekçi halkın yandaş olan devrimciler büyük hileler sonucu katledildiler, yargılandılar ve işkencelere çarptırıldılar. Türkiye Komünist Partisi yönetici ve önderlerinin, M.Kemal'in eliyle katledilmesi hafızalarda silinmeyen bir olaydır. Bunun yanında, işçi sınıfı ve diğer emekçilerin muhalefetine bastırılmak ve sun'i kanallara akıtmak için, sahte "komünist parti" kurdurma girişimleri de unutulmuş tarihi olaylar değildir.

O günden sonra, Kürt halkının bütün ulusal, demokratik ve sosyal kültürel değer yargıları kesinlikle yasaklandığından, Kürt halkının geleneksel ulusal bayramlarından biri olan NEWROZ'da yasaklandı 1970'ler sonrasında gelişen ulusal demokratik

muhalefetin örgütlenmesi sonucunda, işleme hale getirildi. Halkımız ve onun siyasal güçleri değişik düzeylerde NEWROZ bayramını kutladı. Geceler yapıldı. Dağlar da ateşler yakıldı. Duvarlara yazılar yazıldı, halkımız NEWROZ geleneğini peşmerge geleneğine kattılar.

12 Eylül sonrasında, tüm ulusal demokratik hak ve özgürlüklerimiz üzerindeki katmerli ve şiddet/teröre dayanan yasak, NEWROZ'u da etkiledi. Newroz çok gizli koşullarda ve alabildiğine dar ve sınırlı bir çerçevede yaşatılmaya çalışıldı.

Newroz eylemlerinin halkımızın bilincine yaptığı katkılar unutulamaz ve görmemezlikten gelinemez. Bundan dolayıdır ki, sömürgeci güçler Newroz geleneğimize de büyük saldırı içindedirler. Bu saldırılarını sahte tarih tezlerine, yenisini katarak, çeşitlendirdiler. Son yıllarda, resmi tarih anlayışına göre, NEWROZ'unda türk milletinin bir bayramı olduğu broşür haline getirildi, kitaplar yazıldı: Geniş bir çerçevede halka dağıtmaya çalıştılar. Ama, halkımızın beyine ve bilincine kazıyan Newroz gerçeğini, içeriğinden boşaltma eyleminde başarılı olamadılar.

Newroz direnişi, başkaldırısı, özgürlüğü, iyiyi ve güzeli temsil etmektedir. Halkımız Newroz günü, kendisi için gereki olan ve kendisi için ekme-küçük özelliğini taşıyan bu değerleri yeniden üretmekte, yeniden hatırlamakta ve bilincini yeniden tazeliyerek, ileriye atılmanın birikimlerine sahip olmaktadır. Sömürgeciler, bundan dolayıdır ki Newrozdan korkuyorlar. Bu anlamıyla, işin önemini kavrayarak hareket etmek, bütün ulusal demokratik değerlerimizi yaşatmak, geliştirmek için çaba göstermeliyiz. Newrozların kitlesel bir biçimde kutlanması için, özverili davranmayı bilmeli, gurupçuluktan ve dar örgüt çıkarlarından uzaklaşmasını bilmeliyiz...

Bu yılda, sömürgeci zulüm ve baskı altında, Newroz'umuzu, düşmanı yerinden titreten ulusal demokratik değerlerimizi karşıyoruz. Bu yıl da, ülkemiz tam anlamıyla bir zulüm ve işkence cenderesi. Yurtseverler, dağlarda, hapishanelerde ve sokak ortalarında katlediliyorlar. Binlerce yurtseverimiz hapishanelerde en kötü yaşam koşullarında, günlerini doldurmaya çalışıyorlar. Yargılanmaları uluslararası hukuka ve demokratik hak ve özgürlüklerin içeriğine aykırı bir biçimde devam ediyor; bunun sonucu olarak en yüksek cezalar, yurtseverlerimizin payına düşüyor; idam

cezalarının biri bir diğerini kolluyor. Yurtseverler savunma haklarından yoksunlar, kendi dilleriyle konuşmalarına müsaade edilmiyor.

Halkımız kendi dilini konuşmuyor. Kültürünü serbestçe ve özgürce geliştiremiyor. Kürtçe konuşan herkes tutuklanıp, işkence tezgahlarından geçiyor. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünden mahrumuz. Kürt halkının çıkarlarını dile getiren ve onun sorunlarıyla ilgilenen, araştıran yayın organları hemen yasaklanmakta, sorumluları ve tüm çalışanları göz altına alınıp, insani olmayan her türlü muameleye tabi tutulmaktadırlar. Yüzlerce yurtseverimiz ülke dışında yaşamaya mahkum edilmişlerdir.

Bunun yanında, işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimler üzerinde de baskılar devam ediyor. Onlarında demokratik hak ve özgürlükleri tümenden kısıtlanmış ya da ortadan kaldırılmış durumdadır. Seçimler yapılıyor. Bu seçimler, burjuva kesimlerinin, partilerinin çatışma ve boğuşma sahası olmaktan öteye geçemiyor. Çünkü, işçi sınıfı ve diğer emekçilerin kendi örgütleriyle kendisini temsil ettirmesine yasak konulmuş durumda.

1989 Yılı Newroz'umuzu kutlarken, Türkiye'de mahalli seçimler de gerçekleşecek. Bu seçim sahası da esas olarak, buruvazinin kendisini göstereceği ve temsil ettireceği bir saha olacak. Bunun yanında, Kürt halkının ve Türkiyeli emekçilerin de kendi çıkarları doğrultusunda belli alanlarda seçime aktifçe katılmaları, seçimde ağırlıklarını duymaları fırsatıdır. Kürt halkının ve emekçi sınıfların bu fırsatı kaçırmaması gerekir. Bunun içinde, Kürdistanlı yurtseverlerin ve Türkiyeli devrimci-demokratların güçlerini birleştirmeleri, "büyük politika" yapmaları, varlıklarını duyuracak güç temerküzünü yaratmaları zorunludur. Tersi durumda, yani güçlerin bölünmüş olduğu halde ve devrimci-demokratik potansiyelin temerküz edilmediği bir halde, burjuvazi ve sömürgeci güçler kazançlı çıkacaktır.

Bu anlamıyla, Kürdistanlı güçlerin büyük bir kesiminin örgütlü ifadesi olan TEVGER'e büyük görevler düşmektedir. Bunun içinde, biz de YSK olarak kendimize düşenleri yapmak görevi ile karşı karşıya olduğumuzu bilmekteyiz.

Newroz halkımız ve bize kutlu olsun.

Gelecek Newroz'ları halkımızla iç içe ve en gelişkin biçimlerde kutlamak için, kendimize düşen görevleri yerine getirmek zorundayız.

DR.NURİ DERSİM'LİNİN EVİ

VE

FERİDE HANIM

Selim Keya

Hayat ve mücadele pratiği öğreticidir. Kürt ulusunun/halkının yaşamında, sürekli olan mücadelesi de yığınla öğretici deneylerle doludur. Bu öğretici deneylerin tümüyle ortaya getirildiğini, değerlendirilip, sonuçlara varıldığını ve bu sonuçlardan yararlanabildiğimizi söylemek zordur. Bu da, halkımızın mücadelesinin ve yaşam pratiğinin, içinden geçtiği koşullarla direk ilgilidir.

Ülkesi dört parçaya bölünmüş, varlığı inkar edilen, bütün ulusal-demokratik haklarından; okuma, yazma, kendini dilini konuşma ve kültürünü geliştirme gibi en doğal haklarından mahrum olan bir halkın, kendi mücadelesinden, yaşam pratiğinden dersler çıkarması, bütün birikimlerini ortaya çıkarmasının zorluğu ortadadır. Ama şuda bir gerçektir ki, ülkemizin dört parçasında da bir sosyal/siyasal olguya dönüşen ulusal kurtuluş mücadelesi gerçeği ile birlikte, bir yığın geleneksel ölçüler zorlanmakta, tabular yıkılmakta, yeni bir dönem başlamaktadır. Bu gerçeklik, bir yığın sorunun çorap sökücü gibi gelmesini sağlamakta.

Bu sürecin çok boyutlu ve çok karmaşık bir süreç olduğundan şüphe olmadığı gibi: birçok temel öğeleri, tali ayrıntıları, olayları ve olguları da bünyesinde barındırmaktadır. Mücadelemizi geçmişle tanımak, geçmişimizde halkımızın mücadelesinin de önemli roller yüklenmiş olan, fedakarlıklar yüklenen; canını veren ve canını vermeye hazır olan yurtseverlerini de tanımak bu sürecin temel öğelerinden biri olmaktadır. K.Kürdistan'da son onbeş yıl içinde bu konuda önemli adımlar atıldı, ciddi bir birikim sağlandı, arşivler oluşturuldu, bir literatür yaratıldı. Bu son 15 yılın, 12 Eylül 1980 sonrası da, bu çalışmaların daha da bir yoğunluk taşıdığını söylemek yanlış olmaz.

Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin gelişim sürecinin bir yönünü çoğu zaman yenilgiler oluşturmuştur. Kürdistan'ın bütün parçalarının tarihi incelendiği zaman bu gerçeği göre-

bileceğimiz gibi; K.Kürdistan'da 1919'lar sonrası yakın geçmişten bu yana yaşanan yenilgilerin sayısız olduğunu hemen görebilmek imkan dahilindedir. Bu yenilgilerin yığınla sonuçları olmuştur. Doğurduğu en büyük iki sonuç: Soykırım ve büyük göçler, sürgünler ve ülkeyi terk ederek mülteci olarak başka ülkelere sığınmaktır.

K.Kürdistan'da, 1919 Koçgiri Kürt Direnmesinin akabinde gelen tüm Kürt direnişleri, şiddetle ve kanla bastırılmışlardır. Bu direnmelerin akabinde kitlesel bir soykırım eylemleri gerçekleştirilmiş, direnme hareketlerinin önderlerinin büyük bir kesimi kurşuna dizilerek, dar ağaçlarına gönderilerek yok edilirken; çok küçük bir kesimi de, belirli bir dönem, Kürdistan'ın yüksek dağlarında gerilla hareketlerini devam ettirdiler. Bu gerilla hareketleri sonucunda da, yığınla yurtsever katledilmiş. Geriye kalan çok küçük bir kesimi, bu mücadele biçimiyle sonuç alınmayacağı kararına vardıldıktan sonra, Suriye'ye sığınmak zorunda kalmışlardır.

Suriye'ye sığınan Kürt önderleri, belirli bir dönem, K.Kürdistanla sıkı, sıcak ilişkiler kurmaya devam etmişler. Yeniden örgütlenmenin yollarını aramışlar. Belirli örgütlenmelerin, istenilen hedefe varanmalarının akabinde, K.Kürdistan halkıyla bağlar alabildiğince zayıflamış: İlişkiler çok gizli koşullarda ve çok sınırlı bir biçimde, belirli okumuş unsurlar arasında kalmıştır. Bu ilişki biçimi de, yığınlar üzerinde etkileyici ve güçlü bir etki yapamamıştır. Bundan dolayı, son yirmi yılda Kürt hareketinde yeni bir dönemin başlamasına rağmen, o unsurlardan kopuk, büyük ölçüde habersiz, onların deneylerinden yeterince yararlanılamayan bir gelişme çizgisi izlenmiştir.

Suriye'de yaşamını devam ettiren, Suriye Kürt hareketi içinde, örgütlenme de aktif roller yüklenen bu önderler son yıllarda, bizim tarafımızdan yakinen tanınmaya başladılar.

Ben de, 12 Eylül öncesine denk gelen yıllarda, Suriye Kürdistan'ın da yaşayan bu yurtseverlerin, yaşayanla-

rını tanıma olanağına sahip oldum. Osman Sabri, Melle Hesen Hışyar ve Arif Abbas tanıdığım bu unsurlardandı. Yaşamayan, hayata gözlerini kapatanları da, onların yakınlarıyla dostlarıyla tanıma fırsatına sahip oldum: Dr.Nafız, Bedirhan Kardeşler, Dr.Nuri Dersim'li, Ebdo'ye Tello, Reşit Kurd... Dr. Nurettin Zaza ve Mamoste Cigerxwin yaşamakta olmasına rağmen, Avrupa ülkelerinde kayıyorlardı. Onları da, birçok yakın dostlarından dinleme olanağım oldu.

Dr. Nuri Dersim'liyi "hayat arkadaşı" ve "mücadele arkadaşı" Feride hanım kanalı ile tanıdım, ondan dinledim. Gerçekten de, Feride hanımı ilk gördüğümde de, Dr.Nuri'nin yazdığı mektupta kullandığı kavramlar, fazlasıyla yakışıyordu, Feride hanıma.

Feride hanım, Halep şehrinde, kendisine ait olan mütevazi bir evde yaşıyordu. Mesleği öğretmenlik. Dr.Nuri'den sonra da ziraat işleriyle uğraşiyor. Oldukça kültürlü, cana yakın, disiplinli bir hanım. Evi alabildiğince düzgün, titizliğini ele veren bir karakterde. Her Kürt yurtseverine, sıradan her kürd ve Doktor dostu ve arkadaşlarına yakın ilgi duyan, onları arayıp soran; onlarla dayanışma gösteren bir özelliğe sahip.

Feride hanımla ilk görüşmem de dikkatimi çeken ve çok beğendiğim bir yamını gördüm. Doktordan geriye kalan tüm değerlerin çok iyi korunup, her yurtsevere de açık tutulmasıydı. Ama, kütüphanesi, üstü kapalı haldeydi. Dolayısıyla kütüphaneyi inceleme olanağımız, olmadı. Naylonla çevrelenmişti. Merak edip sordum. Feride hanım açık bir biçimde cevaplandırdı. Dedi ki, "bu kütüphaneyi Büro için koruyorum. Fakat Büro daha küçük olduğu ve kullanamaz durumda olduğu için, onun büyümesini bekliyorum. O zaman, kütüphaneyi açacağım, onun kullanılmasına terkedeceğim." Doktorun Feride hanıma yazdığı mektupta da anlaşılacağı gibi, Feride hanımın çocukları yok. Fakat, Doktorun, Dersim'de katledilen kardeşinin bir torununu evlatlık olarak almışlar...

Kütüphane bir odada korunuyordu. O oda da, Büro'nun ileriki yıllarda

kullanacağı başka eşyalarda vardı. Aradan yıllar geçiyordu. Feride hanımla dostluğumuz da gün geçtikçe ilerliyordu. Birbirimize her yanıla güvenmeye başlamıştık. Onun içinde, Feride hanım Doktora ilişkin, onun şahsı özelliklerine ilişkin çok şeyleri anlattı. Tabi ki, doktorun arkadaşlarıyla ilgili de anlattığı çok değerli şeyler var.

İlerleyen yıllar içinde, Büro büyü-müştü. Saklanan eşyalar ona açılma aşamasına gelmişti. Bir gün ben, hayat arkadaşım ve K.Kürdistanlı bir başka arkadaş var iken: o kütüphane açıldı. Ayrıca, o güne kadar, dinlenil-miyen, Doktorun sesini kaydettiği ve belirli açıklamalarda bulunduğu plak dinlenildi. Ve belgeler arasında, yayınladığımız mektupları da okuyup, uzun uzun düşündük. Doktorun kendi sesini dinlediğimiz zaman, büyük bir sesizlik oldu. Her kes içten içe ağ-ladı.

Doktorun sesini dinledikten sonra, saz çaldığını ve halk türkülerini de okuduğunu öğrenmiş olduk... Sesin-de de, yazdıkları gibi coşkulu olduğu-nu insan hemen tespit edebiliyor.

Bilindiği gibi, Dr.Nuri Dersim'li K.Kürdistanlılar tarafından, Dersim

ve Kürt Tarihi kitabı ile tanınır. O ki-tap okunduğu zaman, ne kadar co-şkulu ve ulusal bir kine sahip olduğunu insan hemen tespit edebilir. Yay-ınladığımız mektuplarında da, bu co-şkuya hemen rastlayabiliyor ve tespit edebiliyorsun.

Her iki mektupta da, Kürt halkının durumuna ilişkin tespitler ve T.C'nin yürüttüğü politikaların çirkefligi dile getiriliyor. Dicle Kaynağına yazdığı mektupda, o yayına ve yayını çıkarla-ranlara ne kadar büyük değer biçtiğini hemen tespit edebiliyorsun. Her iki mektupta da, hasret, çile, ulusal kin ve öfke, mücadele azmi ve inanç, umut var. Moral aşılama ve geleceğe gü-venle bakma var.

Feride hanıma yazdığı mektubunda, hayatına ilişkin tespitler var. Hayat-na ilişkin tespitleri, halkımızın hayat-ının gösterdiklerinin ince ve kalın çizgilerini barındırıyor.

T.C'nin katliamlarını, sürdürdüğü insanlık dışı politikaları anlatıyor. Bu-nun karşısında dünya kamuoyunun suskunluğuna kızıyor, bazen anlam vermiyor. Özellikle de, yine o ta-rihlerde, Sosyalist ülkelerin göster-diği suskunluk ve sürdürdüğü politi-kalar, onun tepki duyduğu bir olay

oluyor. Katılmamakla birlikte, sosya-list ülkeleri de sömürgeci olarak inte-lendiriyor. Bu tutum, ulusal kin ve öf-kenin varacağı noktaları göstermesi bakımından dikkatle üzerinde durul-ması gereken bir konudur.

Bulduğumuz koşullar da, halkı-mızın yeni bir soykırım eylemi ile kar-şı karşıya kaldığı şartlarda, sosyalist ülkelerin tavırsız kalışları da, daha da dikkat çekici bir olay olmaktadır. So-syalist ülkelerin Kürt sorununda ken-di politikalarını gözden geçirmeleri gerçekten gelip dayanmıştır. Bir hal-kın kin ve öfkesinin kazanılması, so-syalizme ve dünya sosyalist hareketi-ne bir şey kazandırmaz. Tersine, za-rar verir.

Mektubunda, Feride hanıma ver-diği değeri ifade ediyor. Feride han-ımın ulusal davaya ne kadar bağlı ol-duğunu dile getiriyor. Bu konuda Doktorun görüşlerine katılmamak mümkün değildir.

Feride hanım saygı değer, ulusal de-mokratik kavranın tüm birikimlerine bağlı, mücadelecî ve direngen bir kürt kadımdır. Bunları dile getirmeyi bir görev kabul ediyorum.

DR. NURİ DERSİMLİ'NİN ARŞİVİNDEN

Dr.Nuri dersim'linin 1952 yılında, İstanbul'da DİCLE KAYNAĞINA gönderdiği mektup

Aziz arkadaşlar, kardeşler,

Hakkını, varlığını korumaya çalış-tığımız Doğu'nun güneşli bir yayla-sında doğmuş, büyümüş, sevmiş, sa-vaşmış ve dertli başını alıp, yad ellere sığınmak zorunda kalmış bir derbe-derim. Vaktiyle ben de sizin güttüğünüz amacı kalemimle varlığını koru-ma hakkının gösterdiği yollarla gü-ttüm. Şimdi de güdüyorum. Dicle Kay-nağında; ruhumda kaynayan duygula-ra bir benzerlik seziyorum. Çünkü: O bir başka gazetelere benzemeyen bir gazetedir. Dalia doğrusu o, bir gaze-te değil, bir toplantı yeri, bir sığınak, bir yurttur ki orada inkar edilen hak-ları haykıran virane bir ata-ocağının; ızdıraplarıyla ruhları kanayan namus-lu dil ve kan kardeşleri yer almışlar-dır.

Kardeşlerimin toplandığı bu sığı-nağın üzerinde, hakkı, varlığı ve tari-

hi inkar edilmekte olan milletimin na-mus ve şeref bayrağının dalgalandığını duyuyor, ırkının ölmezliğinin, ölü-lerini inkar etmeyen civanmert bir gençliğin mücadele remzini görüyö-rum.

Zulm, doğduğum yerin adını deği-şirtirdi. Binlerce yılın mirasını bize un-utturmaya çalıştı, ve çalışıyor. Fakat ben Dicle Kaynağı'nda annelerimizin tatlı dilinden ağıt ve nimler duyarak, doya doya ağlamak fırsatını buluyö-rum. Yalçın dağlarımızın, yüksek yay-lalarımızın, bizi bekleyen hasretini se-ziyorum. Asri barbarların gözyaşı va-dinde insan kemikleri deryesine ça-virdikleri vadimizde inleyen rüzgarlar-ın emirlerini duyuyorum.

Arkadaşlar, kardeşler,

Biz cihan halkları içerisinde o halkız ki, dertlerini öz diliyle ağlatabilmek imkanlarından bile mahrum edilmiş-tir. Fakat biz o ırkın çocuklarıyız ki, ataları hürmüzün nihai zaferine ve Ehramanın yenileceğine inanmışlar-

dır. Benim bütün inançlarımı, hayatın acı ve kanlı tecrübelerini yıkılmış olma-sına rağmen yalnız Ehlü ama'nın yeni-leceğine inancım hala bakidir. Çün-kü, biz hürmüzün çocuklarıyız. Çün-kü siz varsınız, biz varız.

Milyonlarca Kürdün sinesinde şeref ateşi sönmemiştir. İşte ben o şerefün perstîshariyim ve şu gurbet ellerinde o şeref için yaşıyorum. Yolunuz açık olsun arkadaşlar. Damarlarımdaki son kan damlası kuruyuncaya kadar sizinle beraberim. Atalarımız hür in-sanlar olmuşlardır. Bizim köle olma-mıza tarih razı olamaz. Biz kahraman-lığa tapan bir milletin çocuklarıyız. Fakat başkaları hesabına asırlarca sı-nır bekçiliği yaptıktan sonra, esir ola-rak istismar edilmeye razı olamayız. Bizim öz bir adımız var. Atalarımızın şerefle yaşadıkları toprakların da öz bir adı var. Bu adları bütün dünya mü-vacehesinde haykırmak, cihan içinde hürriyetimizle dilimizle tanımak ha-kımızdır. Bu hakkı ne cumhuriyet ve ne de demokrat adlarıyla ortalığı vel-

veleye verenler bizden çekip almazlar. Milyonlarca şehitlerimiz öz adımız için can vermişlerdir.

Medeniyet denilen kahpenin eteği-ne sığınarak hakkımızı inkar edenlere, şehitlerimizi unutmadığımızı hatırlatmalıyız. Dicle Kaynağı'nı hakiki adıyla haykırış gününün şafağı sökün-ceye kadar allah sizinle olsun. Cümle-nize başarılar diler, derin saygı ve selamlarımı sunarım arkadaşlar.

Dr. Nuri'nin hayat arkadaşı ve hem de ulusal faaliyetlerinde sağkolu olan, ölümünden sonra da onun mirasını yaşatan FERIDE hanıma yazdığı mektup:

FERIDEM, sana Feride diye hitap etmek benim için ne büyük saadet olduğunu bilsen. Çünkü, sen benim hem dert ve elem ve hem de emel yoldaşım oldun. Hayatta milli ve vatani gayeleri uğrunda maruz kaldığım felaketlerin ve çektiğim ızdırapların ufak bir hülasasını bu mektubumda sana bildirmek istiyorum.

Vatanın güneşli bir yaylasında doğmuş ve tabiatın ruhuna bahşetmiş bulunduğu girize-i ilahi eseri olarak çocukluk devrelerinden itibaren, mensup olduğum milletimin çocukları arasında bile bir birlik ve ademi münakaret havası sevdasına düştüm. İptidai (ilk) mektep hayatımda gençler arasında aynı gaye uğrunda teşkilat yaptım. İstanbul'da yüksek tahsilim sıralarında Kürt milli talebe teşkilatlarıyla münasibet ve çalışmalarla bilfiil iştirak ettim. Yüksek tahsilimin ikmalinden sonra, milletimin kasırgalarla dolu hayatının ve maruz kaldığı felaketlerin sebep ve menşei aramaya başladım. Osmanlı Halife sultanlarının islamlik sayesinde türkleştirmediği veyahut imhasını başaramadığı ve Turancı ittihat ve terakki cemiyetinin cezri taksime tabii tuttu ramadığı unsurları modern bir kiveye bürünerek ya Türkleştirmek veya imha etmek maksadıyla M.Kemal Atatürk müessesesi istihlak etmiş bulunuyordu.

Yaratıcı unvanı ile tapılan M.K.Atatürk islam dini yerine Turancılık mefkuresini ve Türkçülük dinini mebdei itti haz ederek mensup olduğum milletin hakkı, varlığı ve tarihi inkar ediliyordu. Binlerce yılların mirasını bize unutturmak için konuştuğumuz dili bile bize unutturmaya başlanılmıştı. Esasen Türkiye de Türk şövenizminin inkişafı devrinin başlangıcından itibaren yek diğerini takip eden hükümetlerin iç siyasetinin başlıca umdesi, Doğu vilayetler yerli halkın Tür-

kleştirilmesi veya cezri tasfiyesi olduğu olaylarca sabit bir gerçek idi. Bunu anladığımız için milletimizin tarihi varlığını ve haklarını korumak için, gerek siyasi ve gerekse kültürel teşkilatlara intisap ederek, Türkçülük akımına karşı cephe almaya mecbur kalmıştık ve M.K.Atatürk cumhuriyeti hükümetinin Kürt milleti alayhinde tertiplenen Türk suikastı da artık tamamen açıklanmış bulunduğundan, Kürdistan topraklarında korunma tertibatı ve teşkilatı oluşturulması zorunlu hale gelmiştir. İşte bu savaşımız esnasında kanlı duvar diye tanımlanan Divrik'in cehennemi zindanlarına atıldım. Ayaklarıma prangalar, boynuma zincirli laleler takıldı. Yılmadan Kürdüm diye haykırdım ve savaştım. Bu sebeple milli ideal uğrunda çarpışmak zevkini M.K.Atatürk beni susturmak için kanlı Sivas'ın Koçhisar muntikasında namıma bahşetmiş bulunduğu Süleymaniye adlı cihan melikanesiyle değiştiremezdim.

Feridem tarih boyunca ortaya çıkan, oluşan inkılaplardan (devrimlerden) birçoğu insan topluluklarının mahşeri vicdanında tekemmül eden, ihtiyaçlara (zaruretlere) cevap verdiği için muvafak (başarılı) olmuş ve şartların noksanlıklarına rağmen yürüyebilmiştir.

Milletimizin fitri enerjisi, hürriyet ve istiklal aşkı halk tabakaları arasında bu mahşeri vicdanı yaratmış olduğuna güvencim ve ancak hürriyet (özgürlük) kazanmak, hak ve varlığı için müdafaa savaşı yapmaya azmettim (karar verdim). İşte amili (dahil) bulunduğum 1918 Koçgiri Kürt İstiklal Harbi bu milli korunma savaşlarının birisiydi.

Bu savaşta Türk orduları karşısında şans bize yar olmamıştı. Bununla beraber asırlardan beri Kürt milletini istismar eden ve Kürt kanını emen tufecyli aşiret reisleri zümresinden olup, bir zaman kızıl sultanlara hizmet eden ve bu savaşta ise T.B.M.M'inde kürsü işgal ederek yine feryad-i insafa hizmetten zevk alan alçaklar, Kürt milletinin bu büyük faciası karşısında lakayt kalıyor ve can veren ırkının iniltileri bu sefillerin ve canlarında hiçbir tepki yapmıyordu. Fakat tarih amansız bir hakimdi. O düşmanla işbirliği yapan soysuzlar bizzat Türk kurşunuyla daha sonra (bilahare) imha edilmişlerdir.

İbret. Koçgiri Kürt İstiklal Savaşında kan döküldü. Fakat Kürt milli hareket elçmanlarının vicdani telakkilerine göre dökülen bu kanların teranesiyle ruhlar alevlendi, ve milli duygular kamçlandı. İntikam için milli kur-

tuluş aşkı Kürdün vicdanında volkanlandı. Şeref meydanında şehit düşen Kürt milletine işte bu zaferi kazandı. Bu harpte erkek bir evladımı da kaybederek Dersimde iltica etmiştim. Gıyabi idam cezasına mahkûm olarak Dersim çalışmadan asla geri kalmadım. Türk parlamentosu Dersim'in imhasına karar vermişti. 1936-37 senelerinde 3 mücehhez (organizeli) Türk askeri orduları Dersim'e sevkedilmişti. Dersim katliamı facialarında 12 yaşlarında kızım imha edilmiş, 3 kardesim de kurşuna dizilmişti. Milletimin maruz kaldığı feci durumu ve Dersim katliamı facialarını dünya umumi efkarına (kamuoyuna) bildirmek luzumunu hissederek ve bu ödevi üzerime almayı bir borç bilerek 11 Eylül 1937'de Türkiye hudutlarından harice çıktım. Milletime karşı Türk idaresinin yapmakta olduğu mezalimi (katliamı) protesto etmek feryadında (çağrısında) bulundum.

Heyhat!... Zalim kader bu gurbet (yabancı) el'lerinde bile omuzlarıma yükledi. Sömürgeci devletler milletimin bu kanlı faciaları karşısında lakayt bulundular. Adım değiştirildi: Bazen Hüsyin Mazlum, bazen Bağrıyanık Memed isimleriyle diyar diyar sürüldüm. Aylarca sakı kaldım. Hürriyet, adalet, mazluma mehamet mefkuresi (düşüncesi) meğer Musa ile İsa devirlerinde ileri sürülen gülünç bir nağme ve gayri mer-i icra bir fel-sefeden ibaretmiş. İşte bu hengameli ve hüzünlü devrelerde ve şu gurbet el'lerinde kol ve kanadı kırılmış benim gibi bir derdebere el uzattın. Benimle Kürt milli davasına iştirek ederek istikbalini (geleceğini) tehlikelere bıraktın. Bu suretle kahramanlığa tapan bir milletin emsalsiz bir kızı olduğunu ispat ettin.

Bilmiş ol ki Feride, senin damarlarında katkısız halis bir Kürt kanı cevelan etmektedir. Bu kan sana bu yüksek meziyetleri belşetmiştir. Yürüdüğün bu dikenli ve felaketli yollarda benimle hem hayat arkadaşı hem de milli faaliyetimde hakiki ve ciddi bir emel yoldaşı ve sağ kolum ve iş arkadaşım oldun. Seni bu hususta takdir etmek benim için en yüksek bir borçtur.

Medeni dünyasındaki gerek garp (batı) ve gerekse şark (doğu) sömürgeci büyük devletler Kürdistan topraklarını aralarında paylaşmış olan küçük devletleri de desteklemekte ve Türkiyede yapılan kürt katliamına göz yumarak seyirci kalmakta, icabında top, tüfek, teyyare (uçak) vermek suretiyle Türkiye'ye yardım da bile bulundular. Benim elimi bağlayıp, ka-

lemimi kirmek, dilimi susturmak istediler. Fakat hak diye haykırmaktan beni yıldıramadılar. Şairin dediği gibi, zulmun topu var, gülleleri var, kalesi varsa; hakkında, bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır. Göz yumma, güneşten ne kadar nuru kaparsa, sönmez edebi her gecenin gündüzü vardır.

Feridem murakabeye tabii tutuldum. Şimdide murakabe (kontrol) altındayım. Evimde gece yaraları araştırmalar yapıldı. Bu yüzden heyecanlar geçirdim, üzüldüm, hastalandım. Beni bilinmez zindanlarada attılar, ağladın, kapı kapı araştırdın. Gözyaşı döktün. Milli gaye uğrunda çalışmadan ve hatta bu uğurda hayatımı feda etmeden yılmadım, yıldıramadılar. Ancak çektiğin bu ıstıraplar neticesinde, ömrümün tekamülü devrelerinde sıhhatimde bir zaafiyet duyarak hastalandım, hastahanelere düştüm. Bu hastalık günlerimde bütün acılarıma iştirak ettin. Günler ve geceler başucumda kimsesiz yatağında bana ağladın ve gözyaşı döktün ve bana hakiki ve samimi alakalar gösterdin.

Feride! Binlerce canlı timsal arzettekte olan Kürt kadınlığı hakkında

Kürt darbu meselesi olan, "şêr şêr e, çi jin e, çi mêr e". Arslanın dışıside erkeğide arslandır. Sen Dersim'in Şemikan aşireti namıyla yadedilen cen-gaver ve kahraman bir aşiretin öz bir evladısın. Mensup olduğun familyanın asaletini gösterdin.

Hayatımın tekamül etmiş (ilerlemiş) devrelerimdeyim. Maruz kaldığım felaket ve ıstıraplar tesiriyle ve asabiyetle (sinirle) seni üzdüğüm anlarında vakii olduğumu itiraf (kabul) ediyorum. Beni mazur görmelisin ve afetmelisin Feride.

Seni mesut edemedim ve mesut etmek fırsatımda bulamadım. Zalim kader buna mani oldu. Fakat emin ol ki, hayat bir mücadele ve bir mübarezeden ibarettir. Başlıca hüner keder ve elemi zevke tebdil etmektir.

Feridem, Kürt gençliğine ithlaf etmiş olduğum Kürdistan ve Dersim faciaları hakkında tarihi bir delil olan eserim ve henüz tabetmediğim (ki, daha sonra, Roja Nu yayınları tarafından basıldı-YS) müzekeratımı (hatıratımı) emanet bırakıyorum.

Ruhum Feride, birkaç devletin zulum ve istibdadı karşısında mücadele etmekte bulunan milletimin, hürriyet

ve kurtuluş bayrağının dalgalandığını görmeden şu gurbet ellerinde hayata gözyummak kadar acı birşey tasavvur edemiyorum.

Feride ne yazık ki, duygu ve fikir itibariyle tam bir birlik olan yuvamızın çocuğu da olmadı. Zalim kader bir anne sevgisini senden kıskanmış oldu. Bundan müteessir olma (üzülme). vatan-sız esir ve köle olarak yaşayacak olan semere-i hayata luzüm görme. Mensup olduğum milletin dağlar başında hürriyet uğrunda savaşmakta bulunan kahraman çocukları da senindir. O kahramanların muvaffakiyetini (başarısını) temenni etmeli ve metin olmalısın. Zaten metinsin.

Azmi iraden çok kuvvetlidir. Sen, mensup olduğun kahraman milletin kurtuluşunun alevli güneşini göreceksin. Ancak o mesut günlerde unuttuğundan beni anacaksın ve arasıra sevimli ve vefakar kızmız Jale ile mezarıma gelipte ruhumu şad etmiş olacaksın.

Bilmiş ol ki, ruhumun bir ismi ve parçası de, şu fani dünyada tek başına bırakmış olduğum Feride'dir. Yaşa varol beni unutma; izlerimden yürü. Huda (allah) seninle beraberdir Feridem.

SINIFSA - İDEOLOJİK NİTELİK OLARAK BİRİBİRİNİN AYNI YA DA YAKINI OLAN GÜÇLERİN VE POTANSİYELİN BİRLEŞTİRİLMESİ ŞARTLARININ OLGUNLAŞTIRIL- MASI İÇİN DAHA FAZLA BİR ÇABAYA İHTİYAÇ VAR !

12 Eylül sonrasında, yurtsever-devrimci güçlerin birleştirilmesi sorununun gündemimizin birinci maddesini işgal eden bir sorun olduğunu hep-

miz biliyoruz. O günden sonra, mücadele platformunda belirlenen siyasal çalışma hattı da bunu bütün yönleriyle açığa çıkarır bir konudur. Hangi yayın organını incelersen, hangi yurtsever,devrimci ve bir sosyalist unsurla karşılaşır konuşmuşsan, zamanın ve sayfaların büyük bir kısmının bu sorun tarafından işgal edildiğini tespit etmek zor olmaz. Bütün eksikliklik ve aksaklıklarına rağmen bunun olumlu, geliştirilmesi ve derinleştirilmesi gereken bir konu olduğunu bugün de tespit ediyor ve önemsiyoruz. Bu konunun çok yoğun bir biçimde konuşulması ve gündemde tutulmaya başlanması ürünlerini de almaya başlamış olduğumuzu da görmemizden gelemeyiz.

Elbetteki yurtsever-devrimci güçlerin, ülkenin bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için mücadelesi değişik platformlarda; değişik ideolojik-siyasal ve sınıfsal platformlarda olacaktır. Bu gerçeklik, ülkemizin değişik sınıflar yapısını organik bir dokusunu oluşturmasının bir somutlaşması olduğu da ortada. Bir ülke de değişik sınıfsal kategorilerin sözkonusu olması halinde, her sınıf ve tabaka, kendi çıkarlarının kapsamı ve çerçevesinde, ideolojik-siyasal, örgütsel ve kültürel konumlanma kazanacaktır. Her ne ka-

dar, ilkel ve gelişkinlik göstermeyen ülkelerde bu durum büyük belirsizlikler ve karmaşıklıklar taşısa da, bu gerçekliği kökten değiştirmesi olanaksızdır. Bizim ülkemiz Kürdistan için de, bu doğru geçerlidir. Bundan dolayı, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelemizde, değişik sınıf ve tabakalar, değişik ideolojik-siyasal, örgütsel ve kültürel konumlar içindedirler. Bu değişik konumlanma haliyle bağımsız ve demokratik Kürdistan hedefinde, ortak bir yapılanma yaratmadan da başarıya ulaşmayacaklarını bilmelidirler. Bu bilinçle, ülkemizin bağımsızlığı ve özgürlüğü için mücadele eden tüm yurtsever güçlerin bir örgütte bir araya gelmesi çabaları sürdürülmekte ve bu çabaların sonucu olarak, TEVGER gerçeği ülkemizin siyasal mücadele platformunda bir olgu haline gelmiştir. TEVGER, bağımsızlık ve demokrasi mücadelemizde, yurtsever demokratik güçlerin birleştirilmesi eyleminde bir adım ve nicelik olarak zengin bir adımdır. Bu adımın derinleştirilmesi, genişletilmesi önümüzdeki görevlerimizin başında gelmektedir. TEVGER'in bu yöndeki çalışmalarının orta vade de sonuçlar vereceğini de beklemekteyiz.

Ulusal demokrataik mücadelemiz

platformunda, ideolojik-siyasal ve sınıfsal olarak aynı özellikleri gösteren güçlerinde birleştirilmesi, bir örgütte, güçlü merkezi bir örgütte harmanlanması da, birlik sürecinin diğer bir yönünü ve hem de önemli, bizi ilgilendiren bir başka boyutunu göstermektedir. Bu olgunun önemi, 12 Eylül sonrasındaki bölünme ve parçalanma gerçeğimizle, daha yakıcı, üzerinde önemle durulması gereken bir sorun oldu.

12 Eylül sonrasında, Kürdistanlı yurtsever devrimci örgütlerin bölünmesi ve parçalanmasında ve giderek sosyal/siyasal etkinliklerini kaybetmelerinde yığınla objektif ve subjektif şartın etkin olduğundan da şüphe yoktur. Bunun yanında, ideoloji-siyasal ve sınıfsal nitelik olarak birbirinin aynı yada çok yakını olan kadro, çevre ve kesimlerin ayrı ayrı yere düşmelerinde, dünden bu yana sağladığımız, gerçekleştirdiğimiz örgüt anlayışının ve örgütlerimizin işleyiş niteliğinin bir sonucu olduğunda da şüphe yoktur. Onun içinde, "nasıl dün ya da geçmiş yıllarda birlikteydik, aynı örgütte birlikte çalışıyorduk, bugün de ayrıldık. Tekrardan bir araya gelmemiz imkansızdır ya da yararlı değildir" gibi bir yaklaşım, parçalanma ve bölünme nedenlerimizi açıklamaktaki yetersizliklerden kaynaklandığını bilmek zorundayız. Bunun içindir ki, 12 Eylül sonrasındaki yoğun bölünme ve ayrılıklara rağmen, ideolojik-siyasal ve sınıfsal nitelik olarak birbirine yakın olan yada aynı olan güçlerin, örgütlerin ve kadroların bir örgütte bir araya gelmeleri gündemimizde koca bir sorun olarak durmaktadır. Her sosyalist devrimcinin kendi alanında bu soruna eğilmesi bir görev olarak dayatmış durumdadır. Sistemli ve programlı çalışmalar sonucunda, bundan da başarıya ulaşmamak için hiçbir neden yoktur.

YSK olarak biz bu bilinçle, uzun bir zamandan beridir, birliğin bu yönü ile de ilgilenmekteyiz: Hem de yoğun bir biçimde, değişik düzeylerde ve değişik devrimci güçler, çevrelerle bu çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Bunun yanında, dün içinde bulunduğumuz ve birikimleri açısından bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelemiz de önemseydiğimiz AR'nin birlik sorununu da hep önemsedik. Bunun için alternatif görüş ve tutumlar geliştirdik.

Bu çalışmalarımızla ilgili olarak, değişik zamanlarda, değişik boyutlarda gerekli açıklamalarda bulunduk. Bunlara tekrardan girmeye gerek görmüyoruz. Bu yazımızda, uzun za-

mandır birlik için birlikte çalışma yürüttüğümüz belirli bir yurtsever devrimci çevre ile olan ilişkilerimiz üzerinde durmak istiyoruz.

Çalışmalarımız, bu çevre ile uzun bir dönemdir devam etmektedir: Kamuyunun da bilgisi dahilinde olan bir çalışmadır. Bu yurtsever devrimci çevre ile çalışmalara başladığımız zaman, başka çevrelerde bu çalışmalarda yer almaktaydılar. Zaman içinde, belirli sorunlardan dolayı (ki, gelecek günlerde buna yönelik değerlendirmelerimizi de yapacağız) bu çalışmalardan uzaklaştılar.

İsmi geçen yurtsever devrimci çevreyle, kamuyona yansıtılmayan bir yığın önemli ve ciddi çalışmalarımız oldu. Bu çalışmalarımız sonucunda da ciddi ürünler aldığımızı söyleyebiliriz. Yayınımızda, bu sayıdan sonra açmış olduğumuz bölümde, bu sorunların boyutlarını sunmaya çalışacağız.

Birlik çalışmalarımız çok kapsamlı bir hal kazandığı ve ilan noktasına geldiği aşamada; TEVGER'e katılım sorununda, zamanlama ve bazı farklı yaklaşımlardan dolayı, YSK olarak, bu ayrılıkların var olmasına rağmen, bazı önermelerde, hem de gerçekçi önermelerde bulunduk. Önermelerimiz şuydu: "1. Üzerinde anlaşma yaptığımız bütün belgeler her iki taraf için bağlayıcılığını devam ettirsin, bunları, kamuyuna ortak bir biçimde açıklayalım. 2. Kararlaştırdığımız ve organik birliğe tekabül eden örgüt/tüzük yapılanmasını, her iki gurubun varlığı temelinde yeniden düzenleyelim, ona uygun ortak bir örgütsel çalışma yürütelim. 3. Ortak bir yayın çıkaralım. Ulusal Demokratik hareketimizin temel sorunlarını, farklı yaklaşımlarımızı/ görüşlerimizi ve bunun yanında devrimci güçlerin birlik/örgütsel birlik sorununu bu yayında tartışalım. 4. Bu çalışmalarımızın hepsi, ileriki günlerde başka çevre, kadro ve örgütlerin de katılımını sağlayacak bir örgütlenme hedefine uygun olsun..."

Bu önerilerimiz kabul görmedi. Bundan dolayı, bu çalışmalarımıza ara vermek zorunda kaldık.

YSK olarak, dünden bu yana yapılmış olan çalışmalara ve ortaya çıkarılan değerlere önem veriyoruz. Bu çalışmalarımız sonucu ortaya çıkan ürünlerin her iki tarafın yeniden bir araya gelmesine ve genel birlik sorununa hizmet edeceğinden şüphemiz yoktur. Böyle olması içinde, çaba gösterecek ve yığınların bu çalışmalarımızdan yararlanması için gerekli bilgilendirmeleri yapacağız.

Çalışmalarımızın durmasını, geçici

bir olay olarak değerlendiriyoruz. Önümüzdeki günlerde, çalışmalarımızı yeniden ortaklaştırmak için çaba göstereceğiz. Bunun içinde yaklaşımlar göstereceğiz.

Bu çalışmamızda ortaya çıkan değerli ve yararlı ürünler olduğunu düşünüyoruz. Yurtsever devrimci hareketin ve halkımızın bunu değerlendirmesi hakkıdır.

BİRLİK KAPIMIZA GELİP DAYANAN BİR SORUNDUR!

Bizler ve Kürdistan devrimci Hareketi, belirli bir aşamayı yaşamaktayız. Bu aşama, geçmişin birikiminin, tarihi mücadelesinin belirlediği bir aşamadır. Açık bir ifadeyle, dün içinde barındıran, alabildiğince kompleks ve karmaşık sorunlarla tanımlanacak bir sürecin somutlaşmasıdır. Bu dönem ve süreç, kaba hatlarıyla bugüne dek, "12 EYLÜL SONRASI DÖNEM" olarak devrimci literatürde tanıma kavuştu. Bu dönemin sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve hukuki sorunları, herkes ya da her örgüt ve toplumsal muhalefet gücü tarafından: Şu veya bu aşamada, şu veya bu ölçüde bilince çıkarılmaya çalışıldı. Bu dönemin, Türkiye ve Kürdistan emekçileri açısından iç açıcı bir dönem olmadığı, herkesçe kabul gören bir durumdur.

Kürdistan Ulusal Demokratik Hareketi açısından, 12 Eylül sonrası dönem; kalın hatlarıyla yenilgiyi ortaya çıkardı. Yenilgi, ulusal demokratik mücadelede platformunda yer alan devrimci-demokrat, yurtersever ve sol örgütlerin, düşmanın saldırısı karşısında tutunmamasıyla somut bir çerçeveye, gözle görülür; yığınlarca ve kadrolarca hissedilir bir konum kazandı.

Her yenilginin getirdiği kaçınılmaz sonuçlar vardır. Kürdistan halkının ulusal demokratik mücadelesindeki bu kaçınılmaz sonuçları, daha bir belirginlik göstermiş: yenilginin kaçınılmaz sonuçları, yığınların yüreğinde ve bilincinde derin yaralar açmış, uzun bir dönemin edilgen bir nitelikle sürdürülmesi acı durumunu bizlere, sağını-solunu gören yurtsever aydınlara, halkımıza her yanıyla hissettirmiştir. Kuzey Kürdistan'da ulusal demokratik mücadelemizin, 1938-70'ler arasındaki derin sesizliğe boğulması, örgütsüz bir halk olarak varlığını sürdürmesi, bunun en somut ifadesidir.

Özcesi: 1938'ler sonrası yenilgi, örgütsüzlüğün, dağınıklığın, parçalanmışlığın ve düşman güçlerin, istedikleri boyutta, şiddet'te oyunlarını sahneye koymasıyla belirgin bir çizgi

oluşturmuştur. Dünya da, ezilen halkların kurtuluş mücadelelerindeki yenilgilerin bazen sundukları tecrübeler de değerlendirme dışında tutamıyacağımız ve yararlanmamız gereken sonuçlar çıkarmamız gereken tarihsel olgulardır.

Yenilgi dönemin de, engelenbilir sonuçlar ve dertlerde vardır. Bu da, etkin bir şekilde, toplumsal, siyasal ve kültürel düzeyde yaratılmış olan; bütün saldırılara, darbelere rağmen tümüyle dağıtılmayan örgütlenme ile mümkündür.

Kuzey Kürdistan Ulusal Demokratik Hareketi, 1965'lerden sonra, belirli bir düzeyde örgütlülüğe kavuştu. 1970'de, ulusal demokratik mücadele, sömürgeci güçlerin ve halk yığınlarının dikkatini çeken; yığınların taraftar olduğu, olacağı, legal biçimler kazandı. Ama, örgütlülük derinleşmeden, devrimci nitelik ve yetenekte güçlü bir önderlik yaratılmadan darbe yedi (12 Mart 1971). Bu tarihten sonra, mücadele, yoğunlukla hapishanelerde olmak üzere, yurt dışında ve Kürdistan'ın diğer parçalarında gelişim gösterdi. 1974'den sonra, ülke boyutunda örgütsel, siyasal ve kültürel çalışmalar için, değişik kanallardan girişimlerle, yapılanmalara gidildi. Hapishaneler ve yurt dışındaki çelişkili durum ve bloklaşmalar, olduğu gibi devam etti. 1974'lerden sonra, parçalanmışlığın ortadan kaldırılması için gerekli ve Bilimsel yaklaşımlar gösterilmediği, perspektifler yaratılmadığı için, bölünmüşlük, onaylanmış oldu. Bölünmüşlüğün onaylanması ile kalınmadı; yurtsever, devrimci odaklar arasında kuralsız ve tahrip edici bir mücadeleye de zemin hazırlandı. Yurtsever, devrimci, sol odaklar (örgütler, partiler, guruplar) birbirinden gün be gün uzaklaşarak, ortak davranış ve mücadele çerçevelerinin (güç-eylem ve iş birlikleri, cep-heler) yaratılması için şartlar olgunlaşmadı, bunun için: sorumlu çabalar gösterilmedi.

1974'lerden sonra ki bölünmüşlüğün, iradi ve sorumlu bilimsel yaklaşımlarla ortadan kaldırılabileneceğini bugün daha iyi görebiliyoruz. Ama, olan olmuş ve olumsuzlukların boy verip yeşereceği ortam yaratılmıştı. Zaman geliştikçe, olaylar gün yüzüne çıktıkça, düşman güçlerin planlı/programlı saldırıları geliştikçe, gelişmeler olumsuz çizgide İvme kazanarak, önu alınmaz tehlikeli boyuttaki eylemlerle karşı karşıya kalındı. Yurtsever güçler arasındaki zorunlu demokratiklik ilkesi ve tolerans ortadan kalktı. Ideolojik mücadele, teorik

araştırmalar kısırlaştı, politik dostluk anlamsız hale geldi. Giderek, devrimci saflarda bir kördöğüşü baş gösterdi; halkımızın çıkarları, ulusal ve sosyal kurtuluş açısından, hiçbir anlam ifade etmeyen, kavga ortamı ortaya çıktı. "At izi ile it izinin" birbirine karıştığı, "kurtların dumanlı günleri sevmesi" misali, karma-karışık bir tablo; okula yeni başlayan, eline renkli kalem verilipte resim yapması istenen ilkokul çağındaki çocuğun kağıda çizdikleri cinsinde bir yol-yordam (!) belirlendi. Mücadele de, çekilmesi, kazanılması gereken sınıf ve güçlerle; nötrleştirilmesi gereken sınıf ve güçler; biribiinden ayırtilmedi. Özcesi, ulusal demokratik mücadelede dost ve düşmanlar netleştirilemedi. Bundan dolayı da, ulusal demokratik mücadele de yer alması gereken unsur ve güçler (işçiler, köylüler ve şehir-kır küçük burjuvazisi) karşı alındı. Üretici güçlerin imhasını getiren eylemler geliştirildi... Devrimci, yurtsever kadrolar, taraftarlar, imha edildi, katledildi. Böylece devrimci saflarda zoraki düşmanlık yaratıldı, düşman bloklaşmalar, kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıktı: Bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra da yıptıklarıyla belirlendiği gibi, bu durumun ortaya çıkmasında, Apocuların belirleyici bir öge olduğu, tartışmasız kabul görmesi gereken bir durumdur. Diğer sekter, hememonyacı düşünen eğilimlerin de buna kaynaklık etmeleride, değerlendirme dışı tutulamaz.

Ulusal Demokratik Mücadelemiz, 12 Eylül'e girerken, böyle bir tablo çiziyordu. "Kan kaybı" ulusal demokratik bünyeyi takatsız hale düşürmüş, tüberkülozun son safhasını yaşamakta olan (ölüme yakın bir çizgide) insan bünyesini resm ediyordu.

Tüberkülozun son safhasını yaşayan bir insan: güçlü bir tedavi, yeni özgün olanaklar sağlanmakla kurtulabilinir. Olmazsa, ölüm kaçınılmazdır. Ulusal Demokratik Hareketimiz de: böyle yeni, niteliksel, dönüşümcü tedbirlerle sıhhatına kavuşturulabilinirdi. Bunun için, öncelikle tespit gerekiyordu. Tespitten sonra da; kiminle, hangi anlayışla ve araç-gereçlerle bunun yapılabilineceğinin bilince çıkarılması gerekirdi. Bunlar daha düşünülme aşamasına gelinmeden, devrimci örgütler açısından, "nereden ve hangi zaman" geleceği belli olmyan bir saldırı; ve saldırı ile birlikte şoke edici, sersemletici darbe yenildi.

Takatsız düşen Kürdistan Devrimci Demorat Hareketi, karşı koymayı bir tarafa bırakalım, düzenli bir geri çeki-

liş bile yapamadı. Bilindiği üzere, savaş alanında olurken, güçler dengesi (nicel ve nitelik olarak) aleyhte olabilir. O zaman, kaçınılmaz olarak yapılması gereken, düzenli bir çekilme olur. Düzenli geri çekilişi, duruma hakim olan bir kumandanlığın (öncülüğün) yapacağı da bilinebilir basit bir doğrudur. Genel olarak devrimci hareketimiz ve özel olarak yurtsever, devrimci-demokrat, sol örgütlerimiz; becerikli ve yetenekli ve savaşkan bir kurmaydan (öncülüğün) yoksun olduğu için, düzenli bir geri çekilişte yapamazdı: 12 Eylül'den sonra yapamadığı her yanıyla ortaya çıktı.

Ciddi bir panik ve dağılma su yüzüne çıktı. Yurtsever tüm örgütlerin en ileri kadrolarının bir kısmı yakalandı. Bir kısımda, Kürdistan'ın diğer parçalarına ("kurtarılmış bölgeler"e) ve Ortadoğunun diğer bazı ülkelerine taşınma olanakları elde ettiler: Kürdistan'ın parçalanmışlığı belki de, böyle durumlarda avantajlar sağladığını gösterdi. Bunalım çalışmalarını sürdürülüp sürdürülemedi noktasında; yeni döneme uygun gerekli hazırlıkların, değişikliklerin ve dönüşümlerin yapıp-yapılmamasındaydı...

Bu bunalım, gün geçtikçe derinleşti. Devrimci Hareketin önderliği gerekli tedbirleri alamadığından, gerekli dönüşüm ve değişimleri sağlayamadığından, tüm örgütlerde bölünmeler gündeme geldi.

Örgütlerimiz, çok yönlü olarak gerekli olgunlukta olmadıkları (ki, bölünme bunun sonuçlarındaydı) için; ayrılıklarda, seviyeli, kurallı ve gerekli değişim, dönüşümü sağlayıcı nitelikte olmadı. Bölünmeler, eğilimler arasında çatışma ve güvensizliğin derinleşmesini sağladı. Bu bölünmelerin tarafları; değişik perspektif ve yönelişlerle sıfatlandırılan, tanınmaya başlayan ve mücadele sahasında yer alan eğilimler; güç-iş-birliği çerçevesinde ortak çalışmalara katılmama duruma geldiler. 12 Eylül öncesinde, devrimci-demokratik, yurtsever saflarda; ittifaklar, güç-işbirliği konusunda varolan darlık, sekterlik tekrardan baş gösterdi. 12 Eylül sonrası, ittifakların sağlanması çabalarının (ideoloji, siyasal, örgütsel ve pratik) sonucu ortaya çıkan olumlu perspektifler ve yaklaşımlar, ortadan kaldırılmaya çalışıldı: Bu kanuda, siyasi gericilik gelişti.

12 Eylül sonrasında, bu bunalımı en derinden yaşayan örgütlerden biri de, bizim örgütümüzüzdü.

Darbeden sonra, yeni dönemde, örgütümüzün mücadeleyi göğüsleye-

miyeceği; ulusal ve sosyal kurtuluş davasına öncülük edemeyeceğini; Kürdistan halkını örgütleyip, harekete geçiremeyeceğini tespit edebildik. Bu konu da şanslı sayıldık. Ayrıca, kadrolarımızın korunması konusunda bazı tedbirleri gerçekleştirmiş olmamız, büyük bir avantajdı. Ama, ne yazık ki, gerekli değişim ve dönüşümü sağlamamız; önderliğimizin çok yönlü yetersizliğinden; ciddi, bilinçli engellemelerden dolayı mümkün olmadı.

12 Eylül sonrasında, örgütsüzlüğün giderilmesi ve alternatif bir örgütlenmenin yaratılması için:

1- Kürdistan'da, yurtsever, devrimci-demokratik güçlerin güç/eylem birliği, işbirliği için çalışmalarımızı/çabalarımızı yoğunlaştırdık.

2- Örgütümüzün kendi başına alternatif örgüt olması için, gerekli değişim, dönüşümü gerçekleştirmeye çalıştık.

3- Devrimci-Demokratik, Sol Hareketteki örgütsüzlüğün, parçalanmışlığın ortadan kaldırılması; Sosyalist alternatif bir önderliğin yaratılması için çaba gösterdik.

Bu üç alandaki (düzeydeki) çalışmaları: tek-tek ve bütün detayları ile anlatıp, kritiğine girmenin, bu yazımızın konusu olmadığı açıktır.

Ama, ana hatlarıyla şunu belirtebiliriz ki: 1.nci ve 2.nci alandaki çalışmanın başarıya ulaşmasının olanaksızlığı, verilen duruma ortaya çıkmıştır. 1. alandaki çalışmalar, hiçbir dönem vazgeçilmeyecek olan, önümüzdeki günlerde ve dönemlerde de tekrar gündemlenebilecek, gündemleştirilip katılınması gereken bir çalışmadır.

3.nci alandaki çalışmalar, daha devam etmektedir. Değişik örgütlerden ve bağımsız eğilimlerden gelen unsurlardan oluşan platformunuzla varolan ilişkilerimiz ve çalışmalarımız, bu alanlardaki çalışmaların bir parçasını oluşturmaktadır.

Günümüz de, ulusal demokratik hareketin örgütsel düzeyde dağılımı, parçalanmışlığı, alternatif bir öncü örgütün varolmadığı bir durumun yanında; teorik, siyasal yetersizlik, kültürel gerilik sözkonusudur. Mücadele, ülke dışına kaymıştır. Bazı eğilimler de, bu durumun sürgit etmesinden yanadır. Bu mantık ve bu mantığın oluşturduğu yaklaşım, yaşamda, çürümeyi, yozlaşmayı körüklemektedir. Ülkedeki gelişim boyutunda, tehlikeli eğilimlerin uç vermesinin ötesinde, kök salmanın verilerini sunmaktadır. Sömürgeci güçler, zamansız ve kitle örgütlenme bünyesinin kaldıramıyacağı eylemlerden yararlanarak, yeni

baştan kendisini organize etmeye başlamıştır. Sömürgeci T.C devleti, objektif tehlikenin, subjektif şartlarla yoğunlaşması halinde, doğacak sonuçları (Kürdistanı kaybetmesi, Türkiye boyutunda Emekçi Halk İktidarının ortaya çıkması, üretim biçiminin değişikliği yüz tutması...) kestirdiğinden, hiçbir engelle karşılaşmadan, dünya deneylerinden de yararlanarak, sömürgeci yüzkarası yapıyı derinleştirmeye, güvencelere bağlamaya çalışmaktadır.

Özcesi, ulusal demokratik hareketimizin tablosu bu. Bu tablonun değiştirilmesi için çalışma yapmak gerekir.

Bu tablo değişikliğinde, hareket öncellerini iyi saptamak gerekiyor. O halde önceleri saptamaya çalışalım.

1- Yeni, alternatif devrimci bir örgütlenmeye giderken, halkımızın tarihi mücadelesinin birikimleri, özellikle de, 1970'ler sonrası mücadele döneminde ortaya çıkan: ideolojik, siyasal ve örgütsel birikimlerinin iyice değerlendirilip, yerli-yerine konulması, sentezleştirilmesi için gerekli işlemlerin yapılması gerekir...

2- 1970'ler sonrasında, ulusal demokratik mücadelemizdeki devrimci-demokratik karakterin derinleşmeye başlaması, Sosyalizm'den genel ve özel boyutlarda etkilenilmesi, büyük bir avantajdır. Bu avantajın kullanılması, daha üst bir düzeyde üretilmesinin sağlanması için, gerekli perspektifler ve yaklaşımlara, gerekli kurum ve kuruluşlara sahip değiliz: Bunların oluşturulması, dayatmış bulunmaktadır.

3- Kürdistan devrimci hareketinin, en ileri, deneyli ve belirli bir kültürel düzeydeki kadroları sayısal olarak büyük bir oran oluşturmamaktadır. Bunun yanında, şu veya bu nedenlerden dolayı ve özellikle de ulusal demokrtatik hareketimize egemen olan, olumsuz, geri ve dar mantıktan dolayı ayrı ayrı yapılanmalarda yer alına haliyle, parçalanmış durumdadır. Bu kadroların bir araya getirilmesi için gerekli perspektiflerin yaratılması ve ona uygun metodların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Sözün kısası, soruna hangi cepheden yaklaşırsak yaklaşalım, karşımıza: Ulusal demortatik hareketimizin genel planda örgütlenmesi, bu örgütlenme de Devrimci-Demokratik, Sosyalist bir önderliğin işçi gütmesi, mücadeleyi yönlendirmesi için çalışma yürütme, örgütlenme görevi ile karşı-karşıyayız.

Bu görevin yerine getirilmesi için:

1- Doğru bir anlayışın oluşturulması gerekir. Yani, bu görevin yerine ge-

tilmesi perspektiflerinin yaratılması ön bir koşuldur.

2- Doğru anlayışın yaratılması, tek başına yeterli değildir. Bu anlayışın hayata geçirilmesi için, bilimsel, çözümlenici ve sonuç alıcı metodların işlerliğe sokulması; uygun örgütsel, siyasal ve pratiksel çerçevelerin oluşturulması gereklidir. Böyle hareket edilmediği zaman, istenilen hedefe ulaşılması mümkün olmadığı gibi, görevin yerine getirilmesinde negatif bir fonksiyon yüklenerek, mevcut olumlu şartları parçalamak görevi ile karşı-karşıya kalınabilir.

3- Doğru anlayışın ve tayin edilen olumlu, pozitif yöntemlerin, uygun araç ve gereçlerin bu görevi yüklenileceklerinin tayini yoluna gidilmelidir.

Bu görevin yerine getirilmemesi; gerekli teorik, pratik müdahalelerin yapılmaması, parçalanmışlığın ve dağılımın sürgit etmesini sağlayacaktır. İçinden geçtiğimiz süreci, genel hatlarıyla, 1974 öncesi döneme benzete bilmek imkanı vardır. Nasıl ki 1974 öncesi dönemin bölünmüşlüğüne müdahale etmemekten dolayı, daha sonra ortaya çıkan olumsuz durumdan kendimizi yargılamakta isek; gelecek yıllarda bu sorgulamadan kaçamayacağız. Bunu görerek, çalışmalar yürüttük, yürütmeliyiz. Sizler de, bu genel çerçevede bazı görevler yerine gitirmeye çalışan bir platformsunuz. Yaptığımız öneriye ya da önerilere karşı görüşlerimizi ya da karşı önerilerimizi sunmadan önce, bir durum tespiti yapmak gerekir.

Platformunuz, belirli bir aşamadan/tarihten sonra, belirli görevlerin üstesinden gelmek için; özellikle de, Kürdistan'da, alternatif devrimci bir örgütün yaratılması için; değişik eğilimlerde olan unsurların, karşılıklı görüşme, tartışmaları sonucunda oluşturulan anlayış zemininde yaratılmıştır. Bunun kadar doğal, normal bir süreç sözkonusu olamaz. Platformun oluşması, her yanıyla kesinleşip, köşeli bir hal alınmadığından, başka eğilimlerdeki unsurları bünyesine alalım gibi bir uğraşınız olduğu da, tartışmasız ve kabul edilmesi gereken bir durumdur. Belirli görevler yerine getirmek istemekteyiz. Yerine getirmek istediğiniz başat görev: Yeni, devrimci, alternatif bir örgütlenme yaratmak için, devrimci-demokratik yurtsever birikimi sentezleştirip, devrimci-demokratik eğilimlerin birliğini sağlamaya çalışmaktır. Yani, bugünden yapınıza yönelik devrimci tarzda bir inkarı, platformunuzu yeni alternatifsel yapılanmaya kanalize etmeyi

iradenizle kabul etmiş durumdasınız: Bu olumlu bir durumdur.

Biz de, YSK olarak, böyle bir temel görevi yerine getirmek için uğraş gösteriyoruz. Geçici bir örgütlenme olarak çalışmalarımızı yürütmekteyiz. İnancımız odur ki, bu yönelişte olan birçok unsur, çevre ve eğilim de (ülke içinde ve dışında) vardır.

Bu tayin ettiğimiz görev çerçevesinde, sizlerle ilişkiliyiz, tartışma halindeyiz; Belli sorunları çözmek için, değişik tarihlerde resmi planda bir araya gelme olanağını elde ettik. Platformunuz adına yetkili, görevli arkadaşlarda, YSK olarak bizler de, bu resmi toplantılarda görüşlerimizi dile getirdik.

Birinci resmi toplantımızda, genel bir çerçeve de görüşlerimizi birbirimize sunduk. Ortak yaklaşımlarımızın ve ortak paydalarımızın ortaya çıkması, ikinci resmi görüşmemizi hazırlamış oldu.

İkinci resmi görüşme de, genel ve özel hatlarıyla şu konular üzerinde durduk.

1- Kürdistan Halk Partisi (.....) ile olan görüşmeleriniz hakkında bilgilendirme yaptınız. Bu görüşme ve tartışmalarda; oluşturulacak örgütün, partinin sınıfsal karakteri konusunda bir pürüzün ortaya çıktığını; bu pürüzün ilişkilerinizi kesmeyi getirmediğini, sorunu platformunuzda değerlendireceğinizi,

2- Platformunuzun oluşumu ve örgütlenmesi hakkında bilgi verdiniz; yapılanmanın geçici olduğunu, tartışma ile değişikliğe gelebileceğini belirttiniz.

3- Bizim üzerinde tartışılmasını istediğimiz ve önerdiğimiz konularda yanıt verdiniz.

4- YSK olarak, platformunuzun örgütlenmesi içinde yer almamızı; özellikle de, "KOORDINASYON VE PROGRAM/DEKLERASYON HAZIRLAMA KOMİTESİ"nde yer almamızı istediniz. Bundan böyle, YSK olarak, basın faaliyetlerimizden sizi haberdar etmemizin, paralel tutum takınmanın yararlı olacağını ileri sürdünüz.

Bizler de,
1- Kürdistan Halk Partisi'nin önerdiği sorunun önemli olduğunu; bu sorunun netleştirilmesinin alternatif örgütlenmenin hangi sınıflara dayanmasını; çalışma tarzı, izlenecek taktikler, yaklaşımlar açısından önemli bir güdücülüğünün olduğunu, bugüne kadar platformunuzun görüşünün ne olduğu,

2- KUK'un bu çalışmalara çekilmesi ve KUK'la olan görüşmelerimizi;

bu çalışmalarda, ülkedeki unsurların değerlendirme dışı bırakılmaması gerektiği: Rızgari'nin gazete girişimi konusunda (genel bir girişim olması, izlediğimiz gürece tekabül etmesi v.b'den dolayı) politikanın tayin edilmesi gerektiği; platformunuzda yer alan bazı unsurlar hakkındaki "iddialara" karşı tutum takınmanın gerekliliği; bu sorunun çalışmaları önünde bir pürüz yarattığı, bu pürüzün bugün ortadan kaldırılması tümünden mümkün olmazsa bile, asgariye indirilmesi için çalışılacağı, bazı yöntemler tayin edilebileceği; program, felsefik ve ideolojik sorunların belli bir çerçeveye kavuşturulması; örgüt yapısını belirleyecek olan ve örgütün işleyiş normlarını somutlaştıracak olan Tüzüğün tayin edilmesinin bir zorunluluk olduğu, belirtilmiştir.

Bize yaptığınız öneriler üzerine sorular sorduk. Cevaplarınızı aldık. Bu cevaplardan sonra, öneriniz konusunda görüşlerimizi yazılı olarak iletmenin yararlı, işlerimizi somutlaştırıcı olacağını dile getirdik.

Yazımızın bir yerinde, hedeflediğimiz noktaya varma da, tayin edeceğimiz yol, yöntem ve araç/gereçlerin önemli olduğunu belirtmiştik. Bu sorunun altını bir kez daha çizmek gerekir. Bunu sözle belirtmenin ötesinde, partikte göstermek gerekir.

Şu gerçeği görmek gerekir: Ne sizin oluşturduğu platform, ne YSK ve ne de alternatif devrimci bir örgütlenmenin yaratılmasından yana olan başka bir eğilim ve alternatif örgütün yaratılmasında, ona ilişkin görevlerin yerine getirilmesinde etkin, belirleyici, herkese güven verici nitelik taşımamaktadır.

O HALDE YAPILACAK ŞEY NE?

Alternatif bir örgütlenmenin yaratılmasında öne çıkan görevleri omuzlayabilecek, çekim merkezi niteliğini taşıyabilecek bir yapılanmanın ortaya çıkarılması, bunun işlerliğinin aleniliğe kavuşturulması gerekir.

Sizin önermeniz de, niyet ne olursa olsun, platformunuzun bu yapılanma olduğudur. Sonuç olarak, yine önermeniz, birleşme sentezinin değil, KATILIM'ın ifadesidir. Bu anlayışın gözden geçirilmesi gerektiğini, arkadaşların bunu tartışarak derinleştirip, kabul görür; hedefe uygun düşen pratik tutumların belirlenmesine gitmesi gerektiğini düşünüyoruz. Verili durum, ileri kadı olanımızın yapısal konuları, mücadele evresinin bünyelerinde yarattığı hassasiyetin gözönüne alınması halinde, söylenenin ne kadar

önemli, hayati bir sorun olduğu hemen görülebilir düşüncesindeyiz.

Arkadaşların önermesi, verili durum tespitinin doğru yapılmadığını kuvvetli bir intiba olarak sunmaktadır. Bu tutumun devam etmesinin, alternatif bir örgütlenmeyi yaratmak isteyen siyasal eğilimlerin, örgütlerin tepkileirini kazanacağını; onları bu çalışmalardan uzaklaştıracağını; güvensizliği yaygınlaştıracağını düşünüyoruz.

Böyle bir sonucun ortaya çıkmasının, Kürdistan Devrimci Hareketi'ne büyük bir darbe vuracağı açıktır. Buna meydan vermemek, titiz olmak gerekir. Arkadaşlarımızın da titiz olmaları, söylenenleri değerlendiren, zaman kaybetmeden ve sorunla ilgili yeni aleni açılımlara gelmeden çözümlere varacaklarını ummaktayız.

Sorunun böyle ele alınmasının, bize bağlı ve bizim durumumuzla bağlantılı olmadığını; geneli ilgilendirdiğini bilmenizi isteriz. Çok titiz bir süreçten geçildiğini de bir kez daha vurgulamak isteriz.

Demek ki, alternatif örgütlenmenin yaratılması için, yerine getirilmesi gereken görevleri omuzlayacak, herkesi ikna etmeye yönelik bir çerçeveye, işleyiş ve programa sahip bir yapılanmanın yaratılması gerekmektedir.

Bunun içinde, kuruluşu için, kurucu saptamasının yapılması gerekir: Verili duruma göre ve hedeflenenler açısından sorun ele alındığı zaman, kurucular: esas olarak, alternatif bir örgütlenmeden yana olan, bunun için çalışan ve ortak paydalar oluşturulabilecek olan, siyasal eğilim, örgüt ve çevrelerden, üzerinde anlaşmaya varılan bağımsız unsurlardan oluşmalıdır. Bu oluşumda, kurucu olabilecek unsurların da tek-tek kişiler olması halının tanıma kavuşturulması ve kuruculuk şartlarının somutlaşması gerekir.

Kuruculuk saptaması ile birlikte, hangi görevlerin yerine geirileceği; işleyişin, çalışma kurallarının tayin edilmesi gerekir. Hangi araç/gereçlerle bu görevlerin omuzlanması gerektiği de saptanmalıdır.

Kuruluştta, aleniliğe özen gösterilmelidir.

Kuruluş, üstlendiği görevlerin niteliğine bağlı bir isimle sınıflandırılmaya çalışılmalıdır.

Kuruluş için, iki eğilim yeterli olmakla birlikte, üç ya da dört eğilim olarak yola çıkılması, daha dikkat çekici ve etkin olacaktır. Bunun için, somut saptamalar yaparak, onları iknaya yönelmek gerekir.

Kuruluşla birlikte, kuruluşta yer alan ve alacak olan eğilim, örgüt ve çevrelerin sentezleştirilmesi için gerekli tedbirlerin hemen alınmasına başlanmalı; alternatif örgütlenmenin

kurumlaşmasının proto tipi ve belki de kendisi olacak yapılanmalara (oluşumlara), organlaşma ve kurumlaşmalara gidilmelidir.

Bu görüşlerimizin kabul görmesi ve

ya da genişletilip, derinleştirilip kabul görülmesi halinde: ileri sürdüğümüz sorunlara ilişkin alternatif önermelerimizi sunmaya hazırız.

KÜRT SORUNUNDA DA 'TEORİSİST' KOMPLO TEORİLERİNİN SUBJEKTİVİZMİ MAHKUM EDİLMELİDİR.

Temel Demirer

Irak Kürdistan'ındaki büyük soykırım sonrasında 'Le Monde' soruyor: "Kimyasal silahlar denetlenebilecek mi?" (Le Monde, 28.09.1988)

I-KDP'li Peşmerge Serbest Lezgin Sindori haykırıyor: "Saddam'ın amacı bütün Kürt halkını, tüm varlığıyla yok etmektir. Irak sömürgeciliğinin Kürt halkına karşı başlattığı ve şu ana kadar devam ettiği kimyasal silah katliamlarına ne dağ, ne taş, nede ağaç dayanabiliyor. Düşünün, biz insanlar nasıl dayanabiliriz? Kimyasal silahların kullanımının durdurulması için bütün dünya kamuoyuna sesleniyorum. Bizlere sahip çıkın, bize yardımcı olun. Irak kimyasal silahları daha önce kendi halkına ve Ermeni azınlığına karşı da kullandı. Oysa Kürt halkına karşı giriştiği katliamlar zinciri gün gibi soykırımdır." (Medya Güneşi. No: 5, s.9)

'Le Monde'un sorusu bana pek anlamlı gelmiyor. Ama, ama Serbest Lezgin'in dedikleri; bence anlamlıdır denilebilecek bir somutluktur. BAAS'ın Irak'taki K.U.K.H'ne yönelttiği soykırımla birlikte uluslararası arena da, tartışılan bu sorunun merkezine, konunun direkt muhatabı olan Kürt yurtsever(1) hareketi gerçekliğinin özgür bir ulus(2) olma yolunda yürüttüğü mücadelede (Serbest Lezgin gibi açıkça) konulmadan sorulan sorular bana pek anlamlı gelmiyor.

Öncelikle bunun altını çizerek, konuya bağıntısı içinde de, Türkiye sorununa geçiyorum.

T.C Peşmergelere iyi davranmıyor. Bunu bilmeyen yok. I-K.D.P'nin sözcülerinde biri Lefkoşe'de şöyle bir açıklama yapıyor: "Ankara bu insanları misafir etmek istemiyor(...)" Türkiye'nin göçmenleri zorla geri gön-

dermesi acıdır. (...) Türkiye Kızılhaç'ın ve milletlerarası yardım kuruluşlarının mültecilerin durumuna el koymasını reddetmiştir. Bu kuruluşların acil yardım teklifleri de geri çevrilmiştir. Durum dayanılmaz hale gelince, Kızılhaç'ın uyarılarına rağmen bir grup Kürt Irak'a geri dönmüştür." (Tercüman 15.10.1988)

Gerçekten de, T.C'ce sırf 10 862 kişi İran'a yollanırken, 1 393 kişide Irak'a yollanılmıştır. (Tercüman 13.10.1988) Ayrıca İran'a 3000 kişinde yollanılması hazırlıklarına da başlanmıştır. (Cumhuriyet, 12.10.1988) T.C'nin resmi açıklamalarına göre, 19.000 Kürt İran'a dönmek istiyormuş vede bu hesaba göre Türkiye de 27.000 Iraklı Kürt kalacakmış. (Tercüman, 16.10.1988) ama!.. Bu için birde aması var ki, oda şu: İran, başbakanı siyasi işler yardımcısı Ali Rıza Muayyeri, T.C'ce Irana yollanılan Irak'lı Kürt sayısının 30.000'i bulduğuna işaret ederek şunları dedi: "İran, halihazırda çok sayıda Iraklı Kürt mülteciyi kabul etmiştir. Türkiye'den İran'a hesabı tutulamayacak oranda mülteci akımının sürmesi insani trajedilere yol açabilir." (Milliyet 16.10.1988) Aynı konuda İngiliz Reuter ve Fransız AFP ajanslarına açıklama yapan Mesut Barzani ise, "Türk yetkilileri, Irak'a dönmeye ikna edemedikleri diğer mültecileri de aym şekilde İran'an sığınmaya zorlamalarından korkuluyor." (y.a.gk) diyor...

Durum çok açıktır; T.C'de babı alı'deki kaleşörleride Iraklı Kürtlerin varlığından pek değil, hiç memnun değildiler. Onun için tüm tedbirlerini onları başlarından savuşturmaya yönelik olarak almaktadırlar. Ve bu konuda öylesine bir gerilim içindedirler ki, şunu dahi diyebilmektedirler: "Sığınmalara başlandığı zaman Türk makamlarının umudu bu-

nun "geçici" olacağı "af" ilanı ile sonuçlanmıştı. Bunun Irak'tan kaçanların önemli kısmının geri döneceğine yol açacağı sanılmıştı. (...) Bu gerçekleşmedi (...) Açıkçası, bu iş üstümüze kaldı." (Sami Kohen, Milliyet, 09.10.1988) /a.b.ç-y.n/... Bunun pratiğine gelince...

Basına yansıyan bir haber var: "13 Kürt'e tutuklama"... Bu tutuklamalara ilişkin olarak, S.H.P Hakkari milletvekili Cumhur Keskin, tutuklananlar arasında peşmerge liderlerinden Ömer Serbest'in olduğunu ve ağır işkencelere tabi tutulduğunu söylüyor. (Milliyet, 16.10.1988) T.C'nin baskıları açık... Peşmergeleri psikolojik testlerden geçirmekten tutunda (Milliyet, 10.10.1988); doğum kontrollerine zorlamaya değin ki (Tercüman 08.10.1988) kadife eldivenli zor'u tüm ceberrutluklarını uygulayanlar; peşmergeleri geri yolluyabilmek için, Irak'ın Dihok valisinden bile geriye dönecekler konusunda garanti alabiliyorlar (3) (Tercüman, 11.10.1988)... Yada gün geçmiyor ki toplama kamplarındaki Kürtleri duçar etmek için, provakatif olaylar çıkartıyorlar. (Bak. Hürriyet 07.ve 09.10.1988/ Tercüman, 09.10.1988) Özetle neler, neler!...

En basit verileriyle T.C Irak'lı Kürtler'e böylesini layık gürürken; şunun denilebilmesinde hiç bir mantıklılık (yada haklılık payı) bulamıyorum: "Hürriyet ve Cumhuriyet gazeteleri. Türkiye hükümeti'nin Irak'tan kaçan Kürtleri kabul etmelerini olumlu buldular ve desteklediler. ANAP içindeki bir iki çağ dışı politikacı dışında, bu politika genellikle kabul gördü ve "milli" bir politika sayıldı. MIT'in ve benzeri gizli servislerinden herhangi bir itiraz gösteren işaret çıkmadı. Bu genel çizgi bir yandan hükümetin istediği zaman tam bir katılım sağlanabilmesinden ve diğer yandan da özel-

likle PKK karşısında uyumlu bir Kürt hareketine duyulan ihtiyaçtan kaynaklandı. Hükümet hem sınır dışında Türkiye'yi her zaman hesaba katan ve Washington'la anlaşmaya hazır ve hemde Türkiye'yi her zaman hesaba katan ve mücadeleden uzak durabilen bir Kürt hareketine ihtiyaç duyuyor." (Toplumsal Kurtuluş No. 14 S.7) /a.b.c-y.n/... Bu büyük bir "iddia"dır. Bu büyük "iddia"nın sahiplerinin bu konuda bir bildiği yada bu "tesbit"lerine yol açan "teşhis"leri varsa, bunu açık ayak (ismini koyarak!) sergilemelidirler...

Durum T.C yada onun "sahibinin ses"leri diyebileceklerimiz açısından "tarişma götürmeyecek" kadar açık değil mi? Örneğin Madrid'de 'Hürriyet' gazetesinden Lütfü Tokathoğlu ile bir röportaj yapan Celal Talabani şunları diyecek kadar "esnek" olsa da; T.C'nin de, bab-i ali'nin de tavri yeterince net değil mi?: "Eğer demokratik federal bir Türkiye doğarsa, o zaman tüm sorunlar biter. Ne silahlı çatışma, ne sabotaj, nede problem kalır (...) Gerçek bir demokrasi yerleştiği takdirde, Türklerle, Kürtler arasında bir diyalog doğacaktır. (...) İsterlerse bir talepte bulunmak istiyorum." (C.Talabani Hürriyet 11.10.1988 (4))

Coşkun Kırca çok açık konuşarak diyor ki: "Gerçekte üç komşu devletin yüksek çıkarları aynıdır. Türkiye'nin ne İran'la nede Irak'la siyasi bir rekabeti vardır. İran ve Irak'ta birbirlerine karşı, bir etnik grubu (kastedilen Kürt'lerdir-y.n) kışkırtmaktan vazgeçmelidirler. (...) Şu hale bakınız; Irak'taki bir isyancı, toprak ve millet bütünlüğüne göz dikmektedir. Sadece bu olgu bile. Türkiye ile Irak'ın bu sergerdeye karşı çıkarlarının aynı olduğunu göstermeye yeter ve artar. Yapılması gereken açıktır ve basittir. Türkiye, Irak'la her iki ülkenin toprak bütünlüğünü korumak için işbirliği yapmalıdır. (...) Ancak böyle si kararlı bir davranış isyancının umudunu çökertir." (Hürriyet, 13.10.1988)

Irak ile (özür dilercesine) bir işbirliğinin gerekliliğinin altını çizen C.Kırca'ya ise, Tahsin Öztin. A.B.D dışişleri bakanı yardımcısı Derwinski'nin "Kürtlerin anayurtları içine olarak şunları ifade ediyor: "Peşmergelere hem biz bakacağız, bakmakla da yetinmeyip toprak vereceğiz. Bundan alası can sağlığı. Ben, Derwinski gibilere kızmıyorum da, onlara bu cesareti verenlere kızmıyorum (...) Lütfen artık biraz daha kişilikli bir dış politika izliyelim" (Hürriyet, 13.10.1988)

'Kürt sorunu' hakkında dediklerin-

dan ötürü S.H.P'li M.A.Eren'in parti disiplin kuruluna verildiği (5) (Cumhuriyet, 01.10.1988) yada "ben Kürdüm" diyen İbrahim Tatlıses'in peşmergelere yardım için konserler düzenlemeye giriştiği (Tercüman, 05.10.1988) böylesi bir kesitte; Tahsin Öztin ve benzerlerine (6) istenilen "şahsiyetli dış politika gereksinimi" Kürt sorununun Avrupa ve ABD'de (tabii onların öz kaygıları doğrultusunda (7)!) popülerize olmasından kaynaklanıyor. Örneğin, (büyük bir kuyruk acısıyla ve Taha Akyol tarafından "şaşı bakış" (Tercüman, 07.10.1988) olarak nitelenen!) Avrupa Konseyi Asamblesinin 05.10.1988) olarak "Azınlık Dilleri Sözleşmesi"nin (8) imzalanması (Tercüman, 06.10.1988) yada ABD dışişleri bakan yardımcısı Edwardın "Suriye'de şerit halinde bir bölge Kürtlerin tarihi vatanı olduğunda, bu bölgede bir yerde oturmayı tercih etmeleri doğal" (Milliyet,07.10.1988) demesi (9)veya Iraklı Kürtlerin (19 batı-avrupa (10) ülkesinde temsilciliklerini açacağı söylenen!) özerk bir cumhuriyet kuracağı söylentilerinin yaygınlaşması (Hürriyet, 08.10.1988) yada benzerleridir...

Burada durup bir parantez açıyorum. Hareketimizde kötü bir kaçışkanlık var. Elbette bunların kökenleri geçmişimize uzanır vede tarihsel bir kalitin üzerine negatif gelenekleriyle bir kabus gibi çökmesinden kayanaktandır. Sözü ettiğim kötü alışkanlıklardan birisi SORUNLARA KASKATI BİR TEORİSİZMİN SUBJEKTİFLİĞİYLE EĞİLİRKEN, KOMPLO TEORİLERİNİN AÇIKLAYICILIĞINA MÜRACAAT EDEREK, ÇUBUĞU GEREKTİĞİNDEN DE FAZLACAK BİR AŞIRILIKLA BÜKEREK ULAŞABİLİNECEK HERHANGİ BİR OLUMLULUK NOTASI OLMADIĞI BİLİNMEKLİ VE UNUTULMAMALIDIR.

Yukarıda 'T.K'dan bir gönderme yaptım. Bu sadece bir örnektir. Aynı özlü ama 'farklı' versiyonlu örneklerde mevcuttur. Bunlardan birisi de 'Emeğin Bayrağı'dır. Örneğin o, bu konuda şunları diyebilmektedir: Hareketinde burjuva feodal öge her zaman için ağır basmıştır. Reformcu önderlikler, ilkeli ve devrimci bir konumda hareket etmelidirler. Onlar bujuva ulusal amaçlarla ve faydacı bir çizgi izleye geldiler. Böyle olduğu içindir ki, bu hareketler çoğu zaman da olguların gösterdiği gibi gerici bölge devletlerinin sundukları ve sunacakları olanaklara güvendiler. Onlara bel bağladılar. Kendi halkının öz gücüne güvenerek, hareketi bağımsız bir çizgide geliştirmediler, geliştiremedi-

ler." /a.b.c-y.n/ (Emeğin Bayrağı, No: 8 s.31)

E.B'nin K.U.K.H'ne verdiği akıllar" kişiliğinde pekte olumlu bakmadığı açıktır. Bu böyleyken yani sözkonusu önderlikler "hiçte güvenilir" bulunmuyorken birde üstüne üstlük "bölge devletlerinin oyuncacı olmuşken" (!?), 'E.B' neden onlara "ilkeli hareket etmelidirler" diye (oda buncak komploteorisi ardından !) "FETVA" çıkarma gereksinimini duyuyor. Dostlar alış verişte görsün mantığıyla "güvenmediği" 'iddia' edilen bu hareket, UNUTULMAMALIDIR Ki; eğrisiyle doğrusuyla yığın talepleri ve eylemliliği üzerinde yükselen ihtilalcı ulusal Demokratik bir harekettir. Vede doğrudan onların eseridir.

Bu hareket ve sorunları sosyalist bir sorumlulukla kavranmalıdır. Vede 'Demokrat Arkadaş' gibi öyle bir iki satırla da geçiştirilmemelidir. (Bak: Demokrat Arkada, N: 6. s.21)

Burjuvazinin önemli ağızlarından birisi, M.A.Birand Kürt sorununa ilişkin olarak; "olaylar bize politikayı öğretiyor" (20.00'e Doğru Yıl:2, N.45, S.25) derken; yaşamdan öğrenen bir burjuva politikasına karşı; SORUNLARA KASKATI TEORİSİZMİN BİR SUBJEKTİVİSMİNİN KOPLO TEORİLERİNE MÜRACAAT EDEN EYLEMSİ BİLGİÇLİĞİYLE, ÇUBUĞU GEREKTİĞİNDEN DE FAZLACAK BİR AŞIRILIKLA BÜKEREK ULAŞABİLİNECEK HERHANGİ BİR OLUMLULUK NOTASI OLMADIĞI BİLİNMEKLİ VE UNUTULMAMALIDIR.

NOTLAR

1) "Yurtseverlik nedir? Birisi, "ülkesini sevmek" diye cevap veriyor. ama 'ülkesini sevmek' nasıl bir anlam taşıyor? Bir Fransız yazarı diyor ki, "zengin insan ülkesini sever çünkü ülkesinin ona karşı görev borçlu olduğuna inanır; yoksul insan ise ülkesini sever çünkü ülkesine karşı görev borçlu olduğuna inanır". Anladığım kadariyle, ülkesine karşı borçlu olduğumuz görevi tanımak, yurtsever eylemin başlıca amilidir; ve gerçek belli bir toprak parçası değil, ortak yaşamlarıyla ülkemizin siyasal varlığını oluşturan ırkımızın tüm erkeklerini, kadınlarını ve çocuklarını da içerir. Gerçek yurtseverlik, toplumun tamamının mutluluğunda her bireyinin refahını amaçlar ve bu görüş içinde, daha az şanslı ölümlüleri soyarak elde edilen dünya zenginlikleri için bencil arzu tutarsızdır." (J.O'Connolly, Ulusal Sorun, Sendikal Mücadele ve Devrimci Sa-

vaş üzerine, S.25)/a.b.ç-y.n/

2) "Özgür ulus nedir? Özgür ulus, kendi iç kaynakları ve güçleri üzerinde mutlak denetime sahip olan ve benzer koşullar altındaki öteki uluslarla ilişkilerinde doğanın getirdiği kısıtlamalar (Ulusal Sorun, Sendikal Mücadele ve Dervimci savaş üzerine, S.36 /a.b.ç-y.n)

3) Oysa bir François Ammar'ın ifade ettiği bir gerçek var: "Kızıl haç ekibi Irak'tan umutsuz"dur. (Cumhuriyet. 04.10.1988)

4) Geleneksel önderliğin «realite adına 'evet' dediği bir otonomi istemi sözkonusudur. Vede bu konuda ise, bir bütünü İran parçasındaki belirleyici bir gücün, İran-K.D.P önderi A.Kasim-Lo şunları demektedir: «Partimizin stratejik hedefi, İran'a demokrasi Kürdistan'a otonomidir. Biz otonomi istiyoruz, çünkü realist bir partiyiz. Ama Kürdistan'da bağımsızlık isteyen, politik konumunu göz önüne alırsak bu gerçekçi bir yaklaşım olmaz. Çünkü, bağımsızlık demek, dört devletin sınırlarını değiştirmek demektir. Hem de nerede? Ortadoğu'da! «K.P, N.42, s.6)

5) M.A. Eren'in ise, S.H.P'den ihraç edileceği yolundaki söylentilere ilişkin olarak, yanıtı şu: «İhraç edileceğimi söyleyen adam ağzını yırtarım. «Tercüman. 11.10.1988)

6) Yılmaz Öztuna, ne ilginçtir ki(!), ABD'nin bu alandaki politikalarını «emperyalist politikanın (...) trajikomik çelişkileri» (Tercüman, 09.10.1988) olarak nitelerken, ne menem bir «antiemperyalist»likten (!)

sözediyor acaba?.. Bu haberin en çok «ulusal çephe»lerini genişleten T.B.'K'.P'lileri sevindireceğinden hiç bir şüphem yok!...

7) ABD'nin öz kaygısı yeni değil ama orta-doğu'daki dinamikleri kaçırılmayarak kendini yenileyebilmiş bir politikayı kontrol sınırlarında kurtarma çabalarından kaynaklanmaktadır. Örneğin Iraklı Kürtlerin «sözümüne ki savunucusu» İran'daki mollarşik egemenliğin (Humeyninin giderek desteğini alan) Ali Ekber Velayeti ile Larijani ve Beşareti ekibinin ABD'ye karşı daha dengeli olunması temasını öne çıkarması; bunu İran'da «açıklık ve hürriyet» diye formüle edilebilecek bir İran «glasnost»u ile çakıştırılması (Tercüman, 14.10.1988) vede Washington'un tahran ile diplomatik ilişkiye hazırlanması (Cumhuriyet, 06.10.1988) yada Kürtlerin «savunuculuğuna» soyunması hep bu «yenilenenin» bir parçasıdır.

8) S.H.P temsilcisi bu toplantıda «azınlık dilleri» konusunda, «evet» oyu kullandı. Kullandı ama buna da parti saflarından büyük tepki geldi. Örneğin Nevşehir S.H.P. milletvekili Cemal Seymen bu konuda şunları söyledi: «Bu büyük bir gaf'tir, Kürtlere azınlık gözüyle bakmak yanlıştır. Kürtçe resmi dil kabul edilip, otonomi istemenin gerekçesi sayılmaya kalkılırsa hepimizin bunun karşısında durmamız gerekir.» (Tercüman, 08.10.1988)

Bu bir S.H.P'linin dediğidir. Şuda 'başbuğ bozması' türkeş'in dediği: «Biz var oldukça, ülkemiz sınırları

«Kürt halkının yaratıcısı» diye tanımlanarak «tanrı» payesine çıkarılan bir özgürlük savaşçısı. Hayatının yarısını hapiste ve yargulamalarla geçirdiği halde, gülmeyi ve sevmeyi unutmayan bir bilim adamı.

Aralık 1988'de ÖZGÜR GELECEK Dergisi yayın hayatına başladı. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kullanmak istedi. Yayına başlamadan önce, birçok bilen unsurdan, yayın üzerine araştırma ve soruşturma yaptı. Bu soruşturmanın kapsamına Araştırmacı-Yazar İsmail Beşikçi'yi de aldı. Dr. İsmail BEŞİKÇİ şöyle diyor:

«Özgür Gelecek, Kürt insanının kendi kimliğini sorgulayabilmesi için gerekli düşün ortamının hazırlanmasına katkıda bulunmalı.

«Kürt insanı, Kürt toplumunun, türkiye'deki, Ortadoğu'daki, Dünya'daki statüsünü öteki toplumlarla karşılaştırabilmeli... Örneğin, Arap toplumu, Fars toplumu ve Türk to-

plumlarla karşılaştırabilmeli... Örneğin, Arap toplumu, Fars toplumu ve Türk toplumuyla Kürt toplumunun ilişkilerini, ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve askeri açılarından inceleyebilmeli. Bu karşılaştırmalar kaba da olsa yapılabilir... Kürt insanı, ülkesinin bölünmesi ve paylaşılması üzerinde düşünmelidir. «Özgür Gelecek, Kürtlerde tarih bilincinin ve toplum bilincinin gelişmesine yardımcı olmalı.» (Ö. Gelecek, sayı 1 s.47)

9) Paris'teki Kürt Enstitüsü başkanı Kendal Nezan «Irak'ta girişilen son kitlesel imha girişimi olayına en kesin tavrı koyan ülke ABD olmuştur» (Tempo, N.44, S.28-29) deyip ardından da şunları ekliyor: «Diplomatik çevrelerde ABD'nin Türk yetkililerinden Kürt mültecilerin kabul edilmesini ısrarla istedikleri söylenmekte ama bu konuda daha fazla bilgi verecek konumda değilim. ABD'de aralarında Senato dış ilişkiler komisyon başkanı sayın Calibon Peli ve senatör Edward Kennedy'nin de bulunduğu bir çok ünlü siyasetçi, gazeteci, bilim ve sanat adamlarından oluşan bir Kürt lobisi oluşmuştur. Batı Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda da Kürt lobileri vardır» (y.a.g.k, S.29)

10) Federal Almanya Sosyal Demokrat raportörü G.Walter'in hazırladığı ve Türkiye'deki Kürtlere yönelik politikaları da yeren bir karar tasarısı, Avrupa Parlamentosu siyasi işler komitesinde 3 ret oyuyla karşı 39 oyla kabul edildi. (Geniş bilgi için bak: 2000'e Doğru, Yıl:2, No: 41, S.26

plumlarla karşılaştırabilmeli... Örneğin, Arap toplumu, Fars toplumu ve Türk toplumuyla Kürt toplumunun ilişkilerini, ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve askeri açılarından inceleyebilmeli. Bu karşılaştırmalar kaba da olsa yapılabilir... Kürt insanı, ülkesinin bölünmesi ve paylaşılması üzerinde düşünmelidir.

«Özgür Gelecek, Kürtlerde tarih bilincinin ve toplum bilincinin gelişmesine yardımcı olmalı.» (Ö. Gelecek, sayı 1 s.47)

Dergi DGM'ce, «Yayın yoluyla Kürtçülük ve bölücülük propagandası yapmak» ve «halkı yasalara itaatsizliğe tahrik etme, halkı sınıf, bölge ve ırk farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıpçka tahrik etmek» gerekçeleriyle toplatıldı.

Aynı mahkemenin savcısı, İsmail Beşikçi hakkında tutuklama kararı istemesine rağmen, mahkemece rededildi.

DR.İSMAİL BEŞİKÇİ VE ÖZGÜR GELECEK DERGİSİ

Bu iki kavramı, dikkat edilirse birbirini tamamlayan ve birbirine tam da yakışan iki kavramdır. İsmail Beşikçi, Özgür Bir Gelecek için, bağımsızlık ve demokrasi için mücadele eden, bilimin bağımsızlığını ve özgürlüğünü bütün devlet baskılarına karşı koruyan bir bilim adamı. Öyle yürekli ve girişimci bir bilim adamı ki, kendisi Türk milletinden bir unsur olmasına rağmen, Kürt halkına aşık, onun dertleriyle yanıp tüten ve onun sorunlarını araştırmalarının hemen hemen hepsinin konusu yapan bir bilim adamı. Sömürgeci mahkemelerinde yargılanırken, kürt halkının ulusal demokratik haklarını ikircimsizce savunan, sömürge savcı ve yargıçları tarafından

YABANCI DÜŞMANLIĞI VE SUSAN ÇOĞUNLUK

Bedin TAŞ

Almanya "altın yıllarını" yaşadığı dönemlerde işsizlik sözcüğü unutulmuştu. Bu işveren kesimi için negatif bir durumdu. Bu şartlarda bir işçinin işine son verme veya onun sosyal, demokratik haklarını kısmak zorlaşıyordu. İşten çıkan ve atılan bir işçinin yerine yenisini buhna kolay değildi. Bu duruma son vermek ülkedeki problemlerin gerçek suçlusunu saklamak ve var olan sorunlara suçlu zanlısı yaratmak için altın yıllarının geçici olduğu bilinmesine rağmen çok sayıda yabancı işçi getirildi.

1970'li yıllarda başlayan işsizlik bu günkü düzeyine erişti, eriştirildi. «Eriştirildi» diyorum, çünkü bu sayede işveren daha çok kar sağlama ve baskı yapma olanağına kavuştu. 1960 döneminde alman basınında buraya göçmek zorunda kalan yabancılara sevildikleri, istendikleri propaganda edilmişti. Çünkü o dönemde işverenlerin işine öyle geliyordu. Ayrıca basın, yabancıya halka «iyi kullanılacak birer araç» olarak tanıtmıştı.

Der Spiegel 1982 yılındaki 18'ci sayısında şöyle yazıyor: «1964'de buraya misafir işçi olarak gelen Portekiz'li Armondo Rodrigues dümbelek (Pauke) ve trampetlerle karşılandı». Diğer yandan alman Wickert Enstitüsünün 1965 yılında yaptığı bir araştırmadan şu sonuç elde edilmişti: «Eğer yabancılar buradan defolsalardı bizler hergün severek bir saat daha fazla çalışmaya razıydık».

KISACASI BUGÜNKÜ DURUM

a) Yabancılara karşı güç kullanma istisnailiğini yitirip günlük olaylar haline geldi.

b) Yaşamın her alanında kötüleme, horlama, aşağılama başarılı bir şekilde yürütülüyor.

c) Örgütlendirilen yabancı düşmanlığı çoğunluğun isteği doğrultusunda meşruluk (legitimitat) kazanıyor.

d) Alman Halkındaki teineli görüş, istek yabancılara tehdit ediyor. Bununla ilgili basında çıkan bazı haberleri buraya aktarmak yararlı olacak.

«Bir zamanlar buraya sevinç ile çağırılan azınlığa karşı şimdi günlük kanlı saldırı haberleri geliyor».

(ZEİT Magazin Nr. 30-1982)

«26/04/1982 ile 24/05/1982 tarihleri arasındaki saldırılar: NRW'de birçok türk firması bombalandı, Garbsen'de bir Hintli'ye «Kanackenpack» denilerek öldürüldü, 31 yaşındaki biri yabancı bir arabayı taradı»...

(Frankfruter Allgemeine Zeitung)

En eski yabancı düşmanı guruplardan biri olan «Bürgerinitiative Ausländer Stop» gurubu amacını şöyle açıklıyor:

«Bizler, Halkın çoğunun isteğinin yerine getirilmesine yardımcı oluyoruz» Infos-Enstitüsünün 1981'deki araştırma sonucu şöyle, «Almanların %54 SPD %47, FDI %37» Bu sayıların giderek arttığında günlük yaşamda her zaman hissetmekte mümkün.

Ekim 1978'de «Bremer Blatt»'ın bir haberi-» Edip Çınarlı, 16 yaşındaki türk dükkan hırsızlığı ile suçlandı, arandı ve tehdit edildi. Gesamtschule Ost 8.2 ve 8.3 sınıfında okuyan Edip korkudan kendisini astı.»

Yabancı düşmanlığın protesto etmek, bu konuya dikkat çekmek için Semra Ertan, 26 mayıs 1982'de Hamburg'da kendini yakıyordu. Son şiirinde şunları yazmıştı: «Benim adım yabancıdır» son sözleri ise «Almanlar beni bu duruma getirdiler, kendilerinden utanmalılar».

30/09/1980 Weser Kurier'de, Heinz Kühn yabancı düşmanlığının nedenini şöyle açıklıyor: «Bir Toplumda yabancı oranı %12-15 sınırını aşarsa orada yabancı düşmanı duygular uyandırır».

«Erbe und Verantwortung- Eugeni-sche Rundschau-1965 1/2» yazısında şöyle bir görüş propaganda ediyor "karışık bir toplumda azınlıklar %10'u aşarlarsa bu ırk problemleri yaratır. USA'nın kuzeyinde Yahudiler genel nüfusun %10'dan az ve bu problem yoktu. ama güneyde bu oran fazla olduğundan ırk problemi vardı."

BİLİM ADINA İRKÇİLİK

Sağ eğilimli, nazi çevreler ırkçılığa bilimsel kılıf giydirmeye çalışıp bunun insanın doğasında var olduğunu ispatlamak istiyorlar. Bu «Bilimsel» yazılar, 1966'lardan sonra sıklaşıyor bunlara birkaç örnekle açıklık getirilebilir:

1) Küçük çocuğun yabancından kor-

kusu (Halk dilinde yabancı veya 8 ay korkusu olarak bilinir)

2) İnsan ve Hayvan guruplarında dışarıya karşı saldırganlık.

3) Hayvanların yabancı Hayvanlara saldırısı.

4) Tüm İnsan toplumlarında var olan Ethnozentrismus.

Eibl-Eibesfeldt yaptığı bu araştırmaları ile ya yanlıya düşüyor yada ırkçılığın ekmeğine bilerek yağ sürüyor. Aynı şekilde Bogdany Sosyobioloji ve Etholoji «Bilimine» dayanarak yabancı düşmanlığının İnsanın doğasında olduğunu ispatlamaya çalışıyor...

(Eibl-Eibesfeldt, Flucht und Aggression 1975, 127)

Biyoloji araştırmaları düşmanlık ve saldırganlığın doğuştan var olmadığını, tersine sonradan oluşturulduğunu ispatlamıştır.

Gerçek şudur ki, tirmandırılan bu düşmanlık etholoji açıklamaları yapmaya çalışmakla popülerlik kazanıyor. Bunun sonuçları ise klasik ırkçılığa öncülük etmek oluyor. Gelecek içinde büyük tehlike arzedecek durum şudur: Yabancı düşmanlığının suçlusu ne tek tek kişilerdir, ne de bir toplumdur, suçlu olan İnsan doğası, yabancıların kendisi ve onun yabancılığıdır.

İletişim araçlarıyla sürekli olarak işsizliğin artmasıyla yabancı düşmanlığının geliştiği savı direkt olarak doğru orantılı değildir. Dale ve Kensolu Town'un İngilteredeki araştırmaları göstermiştir ki, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık en yoğun yabancı bölgesinde ve işsizliğin en çok olduğu yerde değil, yabancılara karşı en yoğun antipropaganda yapılan yerdedir. Ayrıca Almanyadaki işsizliğin suçu her zaman yabancılara yüklenmemiştir. Bir soru araştırmasında (Institut für Demoskopie in Allensbach FAZ, 28-5-82) değişik guruplardan Halkın büyük çoğunluğu yabancıların yaptığı işlerde Almanlar çalışmaz görüşündeler.

YABANCI DÜŞMANLIĞINI ÖNLEMENİN MÜMKÜN MÜ?

Yabancılara karşı olan büyük çoğunluğun bu düşüncesi aktivite ve kaba kuvvete dönüşürse, bunun önce almanya sonrada burada Alman olmayanlar için ne anlama geleceği, açık olacaktır. Tehlikeli sonuca var-

mayî önlemenin, düşmanlığı asgari düzeyde tutmanın yolları henüz vardır.

- 1) Tüm kuruluş, Parti-Örgüt v.s. ırkçı propagandaları yasaklanmalı.
- 2) Düşmanlığı körükleyen politik,

Sosyal ve Kültürel konularda temele inilip ortadan kaldırılmalı.

- 3) Okullarda ırkçılığa karşı bilgilendirme yapılmalı.
- 4) İntegrasyondan Assimile anlaşıl-mamalı.

5) Hükümetler, yabancılar konusunda düşmanlığı direkt veya indirekt geliştirecek açıklamalar yapmaktan kaçınmalıydılar.

FEDERAYONA KOMELÊN KURDISTANÊ LI SWÊDÊ KONFERANSEKE KURDÎ LI DARXIST.

Federayona Komelên Kurdistan Li Swêd, di rojên 13, 14, 15-1-1989'an de konferansêk pêkani. Navê konferansê, «Konferansa Stockholmê» lê dabûn. Ji bo konferansê gazi hemû Komelên Kurd li Ewropa, Enstitûya Kurd li Paris û Akademiya Kurd li Elmanya Rojava kiribûn. Komelên ku hatibûn vexwandin: Malbenda Rewşenbiriya Kurdî-İngilîstan, Enstitûya Kurd li Paris, Kom-Kar-Merkez, Elmanya Rojava, Têkoşer-Belçika, Nawendiya Kurdistan-Arnheim, Hollanda, Komela Kurd li Aarhus-Danimarka, Akademiya Kurd li Elmanya, U.K.S.Y.E-Berlin, Yekîtiya Xwendekarên Kurdistan li derveyî welat, Kurd-Kom-Elmanya, YDM (UDK)-Elmanya, KSSÊ û AKSA bû.

Derveyî Komelên Kurd, gazi gelek pisporekên Kurd jî kiribû.

Lê mixabin gelek Komelên Kurd, di

vê konferansê de cih ne girtibûn. Va, ji aliyên hemû welatparêzan ve kêmasîyek hate ditin. Her welatparêz hevîdare, ku rojên bên van kêmasî ji holê rabin.

Konferansa Stockholmê, bi axiftina serokê Federasyonê vebû. Serokê Federasyonê di axaftina xwe de, li ser rewşa kurdên li Ewropa sekini, ji perçebûna xebata demokratîk û komelaxetîya kurdên Ewropa çî zerarê dibînin ew anî ser zîmê, ji armanca konferansê bi kurtî behskir. Em vê axiftina serokê Federasyonê gelek girîng dibînin û ji bo vê jî diweşînin.

Konferansa Stockholmê, gor nîzameka baş meşîya. Komelên û kesên pisporekên beşdarî konferansê bûn, gelek reyên giranbiha û jiyani anî zîman û pêşniyarên gelek pêwîst, girîng pêşkêşî konferansê kirin. Kurdzaneyê KURD Rohat, bi navê «Pêştacûyîna Kurd zaniyê Li Ewropê» ji bo ku wext

teng bû, axiftineka kurt kir. Lê belê, raporek pêşkêşî konferansê kir. Em vê raporê jî gelek girîng dibînin, ji bo vê jî, belav dikin.

Gelek kurd jî beşdarî konferansê bûn û bi sebir, disiplîn guhdarî kirin. Di panêlan de, guhdara jî, gelek reyên hêja anî zîman; pirsên gelek jiyani, ji berpirsiyarên komelan û kesên pisporek kirin.

Konferansê Stockholmê, bi merşaya Netewê Kurd hate qedandin.

Piştî Konferansê berpirsiyarên Komelan civîneka teng çêkirin. Di civînê de biryarên nû û hêja girtin. Va biryar û rêyên berpirsiyarên Komelan bi belavokê der çû. Em vê belavokê jî belav dikin.

Konferansa Stockholmê, ji bo Kurdên Ewropa, bê şik gaveke nû û gelek girînge. Em hevîdarin ku rojên pêşgavên nû û bi program bînin avêtin.

Axaftina Serokê Federasyonê Keya İzol di Konferansa Stockholmê de

Xwûşk û biryarên hêja, mêvanên giranbiha,

Hûn hemû bi xêr û xweşî hatine Konferansa Stockholmê.

Îro li vir piraniya rêxistinên demokratîk yê Kurdistanî li Ewropayê beşdarî vê konferansa girîng dikin. Herweha gelek dezgeh û şexsiyetên muhîm di konferansa me de beşdar dibin û piştgiriyên xwe yê germ nîşan didin. Ev yeka kêfxweş û hevîyeke mezin dide bo me hemûyan. Hevîyên me wê bêsînor be eger ev konferansa bi armanç, meşî û biryarên xwe bi ser keve. Bêguman ev yeka ne tenê kes û kadîrên ku li van rêxistinên de dişuxulîn, herweha hemû kurdên din jî ji nêzik ve alaquadar dike.

Wek em hemû dizanin, jiyana rêxistinên me yê demokratîk li derveyî welat ne xweşî dîrok û tecrubên bi rêkûpêk in. Nûbûna wan wek rêxistin û zehmetiyên me yê di warê siyasî de hene sebêbên

bingehîn in ku ev yeka bi vê awayî ye. Lê li gor vê rastiyê gava mirov li rewş û pêşveçûna rêxistinên me yê demokratîk dinêhêrin baş dikarin bibînin ku wan gavên girîng û giranbiha avêtine, îro rewş jî berê deh salan gelek pêşda ye. Îro bi awakî hevîdar em dikarin li xebat û giraniyên wan mêzeke. Rola ku îro ew dilzînî carnan ne tenê di warê demokratîk de herweha di warê siyasî de jî cî û giraniya xwe yê mezin hene.

Lê bar û berpirsiyariyên rêxistinên me yê demokratîk pir giran e û heta carnan bejn û bingehên wan dibihure. Ev yeka helbet gelek caran pirs û mişkulên siyasî tîne ber me. Lê ev rastîya ne tenê sîcê rêxistinên demokratîk yan jî rêxistinên siyasî nîne. Ev jî rewşa siyasî yê kurdan bi xwe tê. Ez bawer im mişkulên weha wê rojên pêşda di gel xebat û çalakiyên herdu aliyên kêmîr bibe û danûstandina wan wê baştir bimeşe.

Lê problem û mişkulên jiyana me yê rêxistinî bi çareserkirina van noxtan tenê hal nabe. Îro nêzikî nîv milyon kurd bi hemû warên xwe yê civakî, siyasî, kulturî li Ewropê ne. Pirs û pirs-

girêkên zarok, ciwan û jinên Kurd noxteyên girîng in ku divê berê hemûyan rêxistinên me yê demokratîk pê mijûl bin. Lazim e, rêxistinên me yê demokratîk bikaribin rîyan ji bo hevkarîyeke xurtir di navbeyna xwe de jî bibînin. Ji xwe yek jî girîngtirîn pirsên ku di rojeva vê konferansê de heye, ew e. Gava em vê civînê xilas bikin û gava herkes diçe welatên xwe divê di destê me de hin biryar û bingehên nû hebe ku em êdî bikaribin bi metodekî nû û modern xebatên xwe bidin meşandin û biryar û pêşniyarên me civînê di warê hevkarîyê de ji bo me hemûyan bibe rêber.

Ez dixwazim çend gotinan li ser hazîrî û amadekirina vê konferansê bikim. Wek Federasyona kurd li Swêdê fikra vê konferansê hîn berê vî salekî hatibû holê. Em dizanin ku îmkaniyên Federasyona kurd li Swêdê fikra vê konferansê hîn berê vî salekî hatibû holê. Em dizanin ku îmkaniyên Federasyonê ji bo amadekirina konferanseke weha ji yê rêxistinên din baştir e herweha potansiyela kurdên swêdê him di warê siyasî him jî di warê demokratîk de ji welatên

din geştir û li serhev e. Gava vê pîşniyara xwe me di gel dezgehên swêdiyan behs kir, întereseke xurt hate nîşan dan. Herweha di nav kurdên swêdê de jî ev fikra bi awayekî baş hate dîtin. Êdî tu sebeb tunebû ku em vê xebatê neynin çî. Piştî axaftin û muracaatên di gel dezgehên swêdî, wek Daîra muhacîran û Wezaretê kar, me bi nameyekî hemû

rêxistinên demokratîk yê Kurd li Ew-rûpayê agahdar kir û dest bi xebatê kir. Di ser vê konferansê têkilîyên me bi En-stîtuta Parîsê û bi Malbenda Londonê di seviya hevûdu dîtine de çêbû. Di merhela hazîrîyê de divê em qebûl bikin ku hin kêmasiyên me di warê agahdarî û program şandinê de çêbû. Ev jî ji ber ku heta niha têkilîyên Fede-

rasyonê bi hin ji van rêxistinên ku hati-bû dawet kirin, tunebû.

Em hêvîdar in ev konferansa bi amanc, biryar û danustandinên xwe ji bo hemû kurdan gavên hêja bavêje. Serkeftin ji bo konferansê daxwaz û hê-viyên me ye.

Spas.

Deklerasyona Konferansa Stokholmê

Bi serperestîya Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê jî 8 welatên Ew-rûpayê 9 rêxistinên demokratîk yê Kurdan di rojên 13-14-15.01.1989'an de ji bo cara yekem li Stokholmê li ser pîrs û problemên jêrîn hatin ba hev:

- 1) Sedemê hatina kurdan bo Ew-rûpayê;
- 2) Rewşa karker, penaber, jin, zarok û ciwanên kurd li Ew-rûpayê;
- 3) Rewşa çapemenî û kultura kurdî li Ew-rûpayê;
- 4) Li Ew-rûpayê rewşa rêxistinên demokratîk yê Kurdan û pîrs û pîrsgerêkên hevkarîya di navbera wan de.

Ji Swêdê bi navê Wezîrê Bîyanîyan û Wezaretê Kar Lars Gunnar Eriksson, bi navê "Svenska Kommittén för Kurdernas Rättigheter" (Komîta Swêdî ji bo Mafên Kurdan) û "Rädda Barnen" (Rêxistina Parastina Zarokan) Tomas Hammarberg, parlamenterê Partîya Sosyaldemokrat Hans Göran Frank, seroka "Invandrarverket" (Daîra Bîyanîyan) Christina Rogestam û nûnerên partîyên siyasî yê swêdî beşdarî Konferansê bûn. Nûnera Partîya Sosyaldemokrat, silav û daxwazên serketinê yê serokwezîrê Swêdê Ingvar Carlsson gîhand Konferansê.

Tev beşdarî pîştgirîya xwe bo Konferansê û têkoşîna gelê kurd xuya kirin.

Di dawîya Konferansê de ji bo çareserkirina problemên kurdên li Ew-rûpayê, ev biryar hatin girtin:

- 1) Ji bo danûstandinê, bi navê "Komîta Konfe-

ransa Kurd-Stokholm" komîteyek hat avakirin.

2) Ji bo xurtkirin û berdewamîya hevkarîya di navbera rêxistinên de biryar hat girtin.

3) Ji bo çareserkirina problemên kurdên li Ew-rûpayê wê salê carekê konferansêk bicive.

4) Konferans pîştgirîya xwe bo tevgera rizgarîx-waz ya li her çar parçên Kurdistanê, diyar dike.

5) Konferans pîştgirîya xwe bo berxwedanên gir-tiyên kurd diyar dike.

6) Konferans ji alî Îraqê ve qirkirina gelê kurd bi çekên kamyayî bi tundî protesto dike.

7) Konferans politîka muhacîrkirina gelê kurd protesto dike.

8) Konferans bala dengê giştî yê cîhanî dikşîne ser neheqîya li ser kurdên Li Elmanya Federal û li Hollandayê dijîn, ku li van welatan hebûna kurdan wek grûbek netewî û serbixwe nayê nasîn û kurd ji piraniya mafên ku bîyanîyên din hene, bê-par in.

Rêxistinên ku beşdarî Konferansa Stokholmê bûne:

Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê; Malbenda Rewşenbîriya Kurdî - Engilîstan; En-stîtuya Kurd li Parîsê; Federasyona Komelên Karkerên Demokratên Kurdistan (KKDK) - Elmanya Federal; Têkoşer - Belçîka; Nevendîya Kurdistan - Arnhem/Hollanda; Komela Kurd li Arrhus - Danîmarka; Akademîya Kurd li Elmaya Federal; U.K.S.Y.E - Berlîna Rojava

PÊŞDAÇÛYÎNA KURDZANIYÊ LI EWRUPÊ(*)

ROHAT

(*) *Ev rapor li ser pêşdaçûyîna kurdzanîyî li Ewropê, di konferansa Stockholmê de hatiye pêşkêşkirin (13-15-1989).*

Ev dused sal e, rohilatzan, zane, pispor, gerok û kurdzanên Ewropî bi ziman, edebîyat, dîrok û etnografîya kurdan ve mijûl bûne, bi sedan berhem û efrandinên gelek kêrhatî nivîsîne. Bi taybetî bersîva pîrsa «Kurd Kî ne?» ew gelek mijûl kirine. Piranîya wan çûne kurdistanê, bi mehan, bi salan li Kurdistanê mane. Di nav vê dused salîya buhurî de, Ewrupe bûye navçeke Kurdzanîyê, yeke here kevn.

Berê li Ewropê hejmara kurdan pir kêmbû, ew çend kes bûn. Piştî gelek salan hejmara kurdên li Ewropê herçû zêde bû, bi vê prosesê ve girêdayî, kurdan bi xwe ji destpêkirin bi hebûna xwe ve mijûl bûn. Di nav kurdan de jî kurdzan derketin. Pêwendîyên wan û zaneyên biyanî hêdî hêdî xurt bûn.

Ji bo fêrbûna serpêhatiya pêşketina kurdzanîyê, girîngîya van rojên bihurî gelek mezin e. Pêşdaçûyîna bi xwe, ji benda û pêwendîyên di navbera duhîro-sibê pêk tê.

Piştî şerê Îran-Iraq di sala 1979 de û hatîna cuntaya leşkerî li Tirkîyê de sala 1980, hejmara kurdên li Ewropê ji nişkêva zêdetir bûn. Ji ber van dijwarîyên li welêt, bi hezaran neçar bûn, hatin derketine van welatên Ewropayê. Di nav van kurdên ku ji welatê derketî de, komeke mezin, multeciyê politîk pêk anî. Ji yîna van kurdan êdî deh salîya xwe tijî dîke. Berî van salan li Ewrupe, ji ber sedemên aborî bi hezaran kurd, bi taybetî ji Kurdîstana Tirkîyê, hê di salên 1960'an de hatibûn welatên Ewropê. Ji aliyê din, ji bo xwendina bilind, hejmara xwendekarên kurd jî, di nav van salan de zêdetir dibûn. Di rojên îroyîn de, li her welatekî Ewropê de, «Komên Kurdan», «Cimaetên Kurd» an jî «Taxên Kurdan» peyda bûne. Kurd, ji ber vê zêdebûna xwe, îro li Ewropayê, wek yunanîyan, yugoslavan û tirkan «Kêmanîyên Mezin» tînin hesabandin. Hejmarê de, cihê pêşin bi 350.000 kesî ve Elmanya Rojava digre. Tenê li bajarê Berlîna Rojava îro nêzkaya 30.000 kurd dijîn. Di nav van hejmara de, ji hemû parçeyên Kurdistanê kurd hene. Di van salan de, bi taybetî, ji ber

zordestîyên olî (dînî), li Elmanya Federal hejmara kurdê êzîdî jî, ji nişkêva zêde bûn. Ji der Elmanya Rojava, li Frensê, Ingiltere, Holland, Danîmarka û li Swêdê nêzkaya sed hezar kurd dijîn. Di nav kurdê li Ewropê de, nivêşke qet Kurdîstan nedîtîye, nivêşke nûh jî, li Ewropê mezin dibe. Di nav çandeke (kultur) pir-netewî de dimînin.

Ew kurdên, ji ber zordestî û êrîşên netewî, aborî, çandî, civakî û politîk, xwe davêjine ber bextê welatên Ewropî, tenê li nav welatan nefes û bineke distînin, problem û serêşîyên wan xelas nabin, du qat, du car zêde dibin. Di vê rewşa tevlihev û dijwar de, bêguman riya xelasîyê bi zanîna van probleman re derbaz dibe. Bi fêmdarî nasîn û zanîna van probleman, hingavtîna û jêdurketina probleman hêsanîr dîke.

Kurdzanî, wek zanistîyek (u'lm) îro li Ewropê û welatên mayîn de bi alîkarîya sedan kurdzan, rohilatzan û lêkolînan de pêşta de diçê (*)

(*) *M.S. Lazarev, Şekroyê Xudo, Celîlê Celîlê Celîl, E.I.Vasiliyeva, M.A. Hasretyan Heciyê Cindî, Zera Usif, Kerîm Eyubî, Çerkez Bakaev, I.A.Sîmîrnoava, J.S.Musaelyan (Yekîtiya Sovyet), Kemal Fuat, Cemal Nebez, D.N.Mackenzie, Franz Erhat, Gunter Deschner (Elmanya Rojav), Joyce Blau, Helkewî Hakîm, G.Cahaliand, Abdullah Merdux (Frensê), Izzedîn Mustafa Resul, Kemal Mazhar Ahmet, Maruf Haznedar, A.Rahman Hacı Maruf (Iraq), A.Rahman Qasimlo, Qadirî Fettahî Qazî (Iran) Ismail Beşikçi (Tirkîyê), İsmet Şerîf Vanlî (Isvçre), Mirella Galletti (Italya), Matrin van Bruinsen (Holland), Leszek Dzielg (Polonya), Radoy Kristev (Bulgaristan), Henny Harald Hansen (Danîmark), Fredrik Barth (Norveç), Bo Utas, Ferhat Şakelî, Mecît Caser, Kemal Elî, Cemşîr Heyderî, Reşo Zilan, Malmîsanîj, M.Emin Bozarlan, Omer Şexmus (Swêd)...*

Di vê çarçevê de, kar û berpirsîyarîya mezin dîkeve ser milên zane pispor û kurdzanan. Di warê kurdzanîyê de, lêkolîn û lêgerînên zanistî, pêwîstî û hewcedarîya wan her roj zêde dibin. Kurdzanî, warekî xebatên zanistî ye. Li ser koka kurdan, çanda wan, ziman, edebîyat, dîrok, etnogra-

fyayê kurdan û gelek warên mayîn de, bi destê kurdzanên Ewropî ve heta niha bi sedan xebat hatine çêkirin. «Kurd Kî ne?», bersîva vê pîrsê, bi çavêkî zanistî, cara pêşin ji aliyê pispor, zane û kurdzanên Ewropî de hatiye dayîn. Dîroka van kar û xebata kurdzanên Ewropî, 200 salya xwe tijî kir. Li ser 200 salîya serborîya kurdzanîyê di sala 1987'an de li bajarê Kolnê, bi zîmanê tirkî, bi navê «Kûrdoloji Bilimînin 200 Yillik Geçmişî (1787-1987)» hat weşandin. Lê pêwîst e, ez li vira diyar bikim wekî, bi taybetî zaneyên elman û uris, di warê pêşketina kurdzanîyê de, lêkolînan bêhempa û bê pîvan pêk anîn. Ewrupe di destpêka sedsalîyê de, nozdeh de, hêdî hêdî bû navçeke kurdzanîyê, navçeke nav û deng. Li Italyê, M.Garzonî, ji ber xebata xwe ya li ser zîmanê Kurdî, li Ewropê, wek «Bavê Kurdzanîyê» hate binavkirin. Di nava van dused salî de, gelek problemên kurdzanîyê zelal bûn, gelek babetên ji bo kurdan tarî bûn, derketin ronahîyê. Li Elmanya Federal, karên ku, di kurdzanên elman pêk anîbûn, di nav salên Şerê Cîhanê Yê Duwemîn de sekinîn, mercên şer navbirikî da van xebatan. Lê piştî vî şerî, kurdzanî li Sovyet bi lez pêş ket. Li Lenîngrad û Erîvanê zanîngêhên kurdzanîyê hatin vekirin. Van zanîngêhan, li bajarên Moskova, Tîblîsê, Bakuyê komên kurdzanîyê saz kirin. Hejmara kurdzanên sovyet her çû zêde bûn. Bi zîmanên Rusî, Ermemî, Azerî, Gurcî û Kurdî bi sedan lêkolînan zanistî li ser kurdan hatin amadekirin. Pêşketina kurdzanîyê li Sovyet, tesîreke gelek baş li ser xebatên kurdzanîyê li welatên mabe- ra kurdzanên Sovyet û Iraqê her çûn xurt bûn.

Piştî Şerê Cîhanê Yê duwemîn, di sala 1945'an de, navça kurdzanîyê li Ewropa rojava bû Frensê. Di nav kurdzanên Frensê de, Roger Lescot, Thomas Bois, Joyce Blau karine gelek hêna û kêrhatî di warê kurdzanîyê de pêk anîn. Hevkarên wan yê bi xwe kurd in, wek Kamuran Bedirxan, İsmet Şerîf Vanlî, Abdurrahman Qasimlo jî, alîkarî û piştigirtîke mezin nîşan dan, wekî ev xebatê destpêkirî li Frensê pêşta herin.

Hatîna bi hezaran kurdan li Ewropê, ji bo kurdzanên biyanî du îmkânên nûh peyda kirin: a) Yek ji vana, hev- dudîtîna kurdzanên biyanî û yê kurd

hêsantir bû. Di navbera wan de, pêwendî û têkilîyên nêzik hatin pêk anîn, dan-standinên navbera wan de xurt bûn. Hatanî niha, kurdzanên biyanî, alîkarîke mezin nikaribûn ji hevalkarên xwe yên kurd bigirtana. b) Imkanan din jî, piştî hatina kurdan li Ewropa, kurdzanên biyanî bi hêsantir xwe gihandin kurdan, nasiya xwe dane wan, hin imkanên biyanî bi hin imkanên pratîk peyda bûn, ji bo wana imkanên lêkolînên dîrek amade bûn. Bi kurtî malzemeyên li ser kar dikirin, hate li ber deriyê wan. Tiştêkî pozîtîf jî, ev kurdên hatin i Ewropê, ji çar parçên Kurdistanê temsîl dikin, cudabûnên aborî, çandî û civakî bi xwe re tevayî anîn. Ew, tenê wek «*İnsaneki*» nehatin, ew, wek «*Kurdeki*» hatin. Ew hatin-çuyîn, ango trafîka nifusê kurd, di nav van salên dawîn de, çawa me destpêka gotara xwe de jî got, gelek bi lez û bez bûye. Di sedsalîya me de, teknîk û hacet informasyonên gîhîştine rastê teqînê. Ev guhartinan, berpirsiyarî û erkên nûh, li pêşîya kurdzanan pêk tînin. Ev trafîk ne tenê îro, di navbera kurdan û welatên Ewropê de pêk tê, pir kurd jî, diçin kontinentên din. Ji aliyê din, navbera kurdên ku li Yekîtiya Sovyet dimînin û kurdên li Ewropê, di van salên dawîn de pêwendiyên baş amade dibin. Di sala 1988'an de, ev cara yekemîne sê kurdzanên Sovyet yên alîm û navdar hatin derketin Ewropayê, nasiya xwe dane kurdên Ewropê. Ji vana dîrokzan Marsel Arsenovîş Hasretyan hate Frensê, dîrokzan Şekroyê Xudo û Pîsporê folklorîk kurd Ordixanê Celîl hatin li Swêdê. Van kurdzanan, rewşa kurdên li Ewropê bi çavên xwe ve dîtî, li ser wan agahdar bûn.

Bi rastî, tu netewek bi milyonan wek kurdan ewqas di nav gelek welatan de par çar belav nebûye. Ev yeka jî, di warê kurdzaniyê de hejmarê lêkolîn û xebatên li ser kurdan zêdetir dike, berpirsiyarî û erkên nûh dîtîne li pêşîya kurdzanan. Ev belavbûna kurdan li ser topa cihanê, rewşa wan ya aborî, siyasî, civakî û çandî de sê faktorên girîng pêk anîne. Ji aliyê kurdzanan de, ev sê faktor, li ser sînorên pirsên metotên cuda jî, tesîreke mezin dihêlin. Ev belavbûna kurdan, bala kurdzanan li seran hersê faktora dihêlê: **cudabûn, wekhevî, rûberîkhevkin.** Li ser kurdan xebatên tînin çikirin, pêwîst in di tanga xwe de, perspektîfên nûh bistînin, konkret û berbi çav bin. Zane û pisporên li ser kurdan xebat çê dikin çêkin, pêwîst in di tanga xwe de, perspektîfên nûh bistînin, konkret û berbiçav bin. Zana û pisporên li ser kurdan kar dikin, pêwîst in

tenîktîyên nevbera rewşa kurd di nav de nin, baş bibûn, rewşa wî welatê kurd lê dimînin, bi kurtayê binasin. Ev belavbûna kurdan, çawa me li jêr jî, bi kurtî analiz kirîye, problematîka xebatên kurdzaniyê hin jî zelaltir xuya dike:

* Kurdên ku li çar beşên Kurdistanê dijîn

* Kurdên ku, li welatên Kurdistan bindest kirine, li wir dijîn, wek kurdên li Tirkîyê, Îranê, Îraqê, Suriyê

* Kurdên ku, li welatên biyanî dijîn:

* Kurdên li Ewropa Rojava dijîn, wek Elmanya, Frensê, Swêd...

* Kurdên Lubnan

* Kurdên ku, li kontinentên din dijîn, Awustiralya, Emerîke û Efrîke

* Kurdên ku, li Yekîtiya Sovyet dijîn, wek Ermenîstan, Gurcistan Azerbeycan, Qazaxîstan

Çawa tê dîtî, belavbûna kurdan li ser erdekî gelek fireh pêk hatî ye. Ev yeke, kemala cudabûna rewşa kurdan ya aborî, civakî, politîk û çandî baş nîşanî me dide.

Di nav van salên dawîn de, bi destê kurdan ji bo piştîtabirina xebatên kurdzaniyê çend gav hatin avêtin. Sînorên karên kurdzaniyê û karên din nehate femkirinê. Di dawiyê de armancên sazgehên hatin sazîkirin, ji armancên zanîngehekê ve tevlihev bûn. Ji aliyê din de yekîtiya navbera, kurdzanên biyanî û kurd di binçatîkê de pêk nehat. Di sala 1983'an de, bi pêşengîya çend ronakbîr, nivîskar û kurdzan de, li Parisê Enstîtuya Kurdî hat vekirin. Enstîtuyê destpêka weşanên periyodîk kir, bi navê Hêvî û Studîa Kurdîca du organ derxist. Di nav rûpelên van weşanan de çend lêkolînên heja hatin weşandin. Ji aliyê din de, Enstîtuyê li ser kurdan bingelî amadekirina pirtukxanekê avêt. Ji kurdzaniyê zêdetir, karin Enstîtuya Kurdî di warê çanda kurdî hatin meşandin. Piştî sazûna Enstîtuya Kurdî li Parisê, li bajarê Bonê li Elmanya Federal jî beşeke wê vebû, angorî bernama xwe, vê beşê di warê kurdzaniyê de, gaveke pêşketî ne avêt. Di sala 1986'an de, li Elmanya Federal ji bo vekirina Akademîke Kurdî hin xebat hatin çêbûn. Li bajarê Duselldorfê û Berlînê van xebatana parçe-parçe ajot, di dawiyê da, du akademîyê Kurdî hatin sazîkirin. Yek ji vana Akademîya Kurd (Kurdische Akademie), yek jî bi navê akademîya Kurdî Ya Zanistî û Huner (Kurdischen akademie für Wissenschaft und Kunst). Van herdu akademîyan jî, heta niha tu xebateke berbiçav, di warê kurdzaniyê de pêk ne

anîn. Di vê rewşa îroyîn de li Ewropê, zanîngeheke ji kurdzanan pêkhatî, wek hewcedarîke mezin tê dîtîne.

Li ser kurdan û Kurdistanê li Ewropê pêwîst e, bi navê «*Navça Kurdistanê Ya Dokumentasyonê*» bê sazîkirin û ev navçe di çarçeva pirtukxanekê de nemîne. Di warê amadekirina navçeke wusan de, beşdarbûna kesên zane û teknîkên nûjen, wê rumeta vê navçe zêdetir bike. Ev navçe, dikare di nav sînorên zanîngeheke Ewropî, zanîngeheke rohilatzanîyê de jî çê bike.

Kar û xebat, lêkolîn û lêgerînên li ser kurdan di rewşa îroyîn de çawa em dibînin, bi gelek zimanên cuda-cuda ve tînin çêkin. Ji bo ev karana kêrî gelek mirovan bînin, ji aliyê wan de bînin xwendin û zanîn, pêwîst e, bi kêmanî ji van karana yên bîngelî bi çend zimanên din bînin wergerandin. Kar û xebatên di warê kurdzaniyê de îro tînin kirin, carana di çarçeveke teng de dimînin, zane û xwendekarên ku wî zimanî nizanin, ev xebatana zêde kêrî wan nayên. Pêwîst e ev dijwarî ji ortê bînin rakirin. Xebatên kurdzaniyê yên ku îro çê dibin bi çend zimanên biyanî û kurdî ve tînin weşandin, em van zimanan li ser çar kategorîya dikarin beş bikin:

a) İngîlîzî, Frensî, Elmanî

b) Rusî, Ermenî, Gurcîkî, Azerî

c) Erebi, Farsî, Tirkî

d) Kurdî (wek zaravên kirmancî, soranî...)

Wek nimune, di van salên dawîn de, li Ewropê di nav rûpelên gelek rojname û kovarên kurdî de bi zaravê dimilkî gelek tekstên heja yên folklorîk tînin weşandin. Bi naveroka xwe ve zor dewlemend in, bi taybetî ji bo ronîkirina hin pirsên dîroka Kurdistanê, wek çavkanîyên kêrhatî dikarin bînin hesibandin. Lê hejabûna van tekstan ji aliyê zane û xwendevanan de zêde nayên zanîn. Bi bawerîya min, ev tekstana pêwîst in bêne wergerandinê.

Îro li her welateki Ewropê tunebûna ferhengên bi du ziman (Kurdî û Zimanên Biyanî, wek mîsal ferhengên Kurdî-Swedî, Swêdî-Kurdî), dijwariyên mezin di karên rojane de pêk tînin. Bi metodên zanistî ve amadekirina van ferhengan îro wek hewcedarîke mezin tê dîtîne. Kurdzanên biyanî û kurd di vî warî de, pêwîst e ferhengên cuda-cuda amade bikin, ev efrandinan pêwîst in bêxetletî û bêkêmasî bînin çapîkirin.

Di warê materyalên li ser kurdan de, kêmasîke giring jî, tunebûna ansîklopedîke piçûk an jî tunebûna pirtûkeke li berdestan e. Çavkanî ke li ser kurdan ku, zanînen ansîklopedîk di

nav xwe berev dike, ne tenê ji bo biyanîyan, wusan jî ji bo kurdan xwe hewcedarîke bingehîn e. Wek mîsal, xwendevanekî ku bixwaze li ser bajarê Mahabatê an jî li ser jîyana Mustafa Barzanî zanînen ansîklopedîk dest bixe, çavkanîke baş nikare bibîne. Çavkanîke awa kêrhatî pêwîst e, ji aliyê komîsyonke zanistî de bê amadekirin, bi serê xwe karê kesekî nin be.

Di rewşa îroyîn de, gelek problemên kurdên ku li Ewropê dimînin hewcedarî lêkolînê zanistî ne. Rewşa karkerên kurd, xwendekarên kurd, zarok û jinên kurd, multeciyên polîtîk, ji gelek alîyan ve pêwîst in bêne lêkolandinê. Di vî warî de xebatê sosyolojîk nayên çekirin, li van welatên Ewropê pir çand (kultur) li bal hev dijîn, tesîrên wan li ser hev çî ne? Pêwîst e, bersîvên van pirsan bîn dayîn.

Wek mîsal, îstatîskên rast û baş li ser kurdên ku îro li welatên biyanî dijîn, tune ne, li ser vî nîfûsê kurd analîzîkirina faktorên mayîn ne hatine lêkolandin. Di warê karên rêxistinî, çandî û sosyal de, rewşa kurdên ku li Ewropayê dimînin, pêwîst e, bi çavekî zanistî bê lêkolandin. Bi taybetî, tesîrên

zimanan li ser hînbûna zimanê kurdî, ji bo zarokên kurd çî ye? ev pirsana jî lazîm e bîn lînkîrandinê.

Wek van mîsalan bi sedan problem bê lêkolandinê mane. Îro li Ewropayê bersîva pîrsa «Kurd çî dixwazin» tenê «Kurd bindest in, dixwazin azad bibin» nîne. Bersîva «Kurd çî dixwazin» bi taybetî, bersîva pîrsa «Kurd Kî ne» ve girêdayîye. Ev yek jî, giringîya karên kurdzanîyê nîşanî me dide.

Li Ewropê, li Kurdistanê û li welatên Kurdistan bindest kirine, îro bi sedan kurdzanên hêja û bijarte hene. Ew, serbilindî û rûmeta gelê kurd in. Gelê kurd jî, pêwîst e li wana xweyî derkeve, wan biparêze. Di vî warî de, heta niha gelek kêmasî pêşta hatine. Ji ber kar û xebatên xwe yê hêja û zanistî, ev kurdzanan tu wext ji aliyê me de bi xelatek, nîşanek û bi hurtenamê ve nehatine pîroz kirin. Ne tenê bona kurdzanan, ev yek, ji bo nivîskar, hinermend û ronakbîrên mayîn jî, derbas dibe. Bi taybetî nişî nûgîhiştî hewcedarî teşvik, cesaret û alîkarîke maddî û manevî ye. Em wek netewek qedrê van kesan negrin, kê bigre. Kî, çawa, çî wextî, ji ber çî, bi çî ve, bi navê çê/kê ev xelat û nîşanên bîn dayîn, pê-

wîst e, formulasyona vê yekê jî, baş bê amadekirin. Di van salên dawîn de, li ser xebatên kurdzanan, li ser jîyana wan, gelek lêkolînên baş di kovar û rojnameyên kurdî de hatin çapkirin, bi wan re hevpeyvînen giring hatin çekirin, bi bawerîya min ev yek destpêk û gaveke gelek baş û kêrhatî ye.

Ji bo problem û serêşiyên kurdên li Ewropê û li Kurdistanê, ji bo safîkirina problemên kurdzanîyê bi xwe, pêwîst e, di nav demekê de li Ewropê mercên konferansekî navnetewî ya kurdzanîyê bîn amadekirin. Roja pêkanîna konferansekî wusan, ji zu de hatîye bihurîye û dereng jî ketîye. Di sala 1987'an de li Elmanya Federal konferansekî wusan hate rojevê, lê serneket. Di konferansekî kurdzanîyê de hevduîtina bi sedan kurdzan û rohilatzanan, wê alîkarîyê mezin bide pêşketina kurdzanîyê, ji aliyê din de, konferansekî wusan wê, ji gelek problemên kurdan re jî bibe derman. Ji ber ku, ji zanîne xweştir tu tiştekî baştirîn tune ye, pencere-deriyên nûh li pêşîya mirovan û netewan vedike.

YEREL SEÇİMLER DE, ULUSAL DEMOKRATİK BİR POLİTİKA İZLENİLMELİDİR

Modern bujuva demokratik bir toplumun temel bazı esasları ve bu esaslar üzerinde inşa edilen kurumları vardır. Özellikle de, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü gibi, modern burjuva demokratik toplumun en temel, bir yığın gelişimlerin itici gücü olan bir olgusu, T.C nin sınırları içinde, hiçbir zaman ve hiç bir koşulda istenilen derinlikte ve genişlikte gerçekleştirilememiştir. Bunda, T.C'nin kuruluşuna kaynaklık eden örgütlenmelerin diktatoryal, komplocu ve anti-demokratik karakterlerinin önemli bir belirleyicilik taşıdığına da şüphe yoktur.

T.C'nin sınırları içinde, gerçek anlamda bir düşünce ve örgütlenme özgürlüğü olmadığı için; türk işçi sınıfı ve emekçi yığınlar, Ekim Devrim'inden sonra, kendi öz ve bağımsız örgütlenmelerini oluşturma şansına sahip olmalarına rağmen, bu örgütlenmenin gelişmesine mücadele edilmiştir. Baskı altına alınmış ve yasaklanmıştır. Bu örgütlenme, yeraltına çekilmiş, gizli koşullarda çalışmalarını

ni sürdürmek zorunda kalmıştır. Gizli bir örgütlenine ve buna dayanan bir çalışmanın, demokrasi açısından yaratacağı birikimlerin çok cılız olacağından da şüphe olmadığı gibi; zamanla yığınların korktuğu, öcü görülen bir olgu olacağından da şüphe yoktur.

Aynı püsküllü bela, Kürt halkı ve diğer bağımlı milliyetler (Ermeniler, Lazlar, Çerkezler, Araplar v.b.) için de sözkonusu olmuştur: Üstelik onlar için daha tahripkar olmuştur. Çünkü, T.Cumhuriyeti, sömürgeci Osmanlı imparatorluğunun mirasına, bu boyutta tümüyle sahip olmuştur: Hem de şövenizmi ve ırkçılığı da sistemli hale getirerek... Zaten, T.C'nin kuruluşu, ezilen milletlerin ve özellikle de Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesinin bastırılması koşuluna dayanmıştır.

Yine, T.C sınırları içindeki bütün demokratik girişimler kan ve zulümle bastırılmıştır. Şekli demokratik kurumlar da, burjuva sömürgeci yöntemlerin istekleri doğrultusunda; gü-

dümlü ve çarpık bir biçimde olmuştur. Bu güdüm ve kontrolün dışındaki toplumsal demokratik gelişmeler de, tahammülle karşılanmamıştır. Burjuva demokratik kurumların çarpık gelişimi yetmiyormuş gibi, 1960'lerden sonra da, her on yıl da bir, toplumsal muhalefetin geliştiği dönemlerde, askeri diktatörlüklerle, taze kan alınmaya çalışılmıştır. 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül askeri darbeleri bunların belli başlıları olmuştur.

12 Eylül Ne yaptı?

Şekli burjuva demokratik tüm kurumları, ilk elden, feshetti. Halkların toplumsal ve siyasal gelişimlerinin ürünü olan; aynı zaman da, toplumda önemli ağırlığı olan, baskı aygıtları niteliğindeki tüm demokratik kurumları, sendikaları kapattı. İşçiyi, köylüyü, gençliği, orta emekçi kesimleri ve Kürt halkını örgütsüz ve temsilcisiz kılmak için elden gelen herşeyi yaptı. Ülkeyi hapisanaya çevirdi. Yüzbinleri tutukladı. Binleri katletti. Onları da dar ağaçlarına çekti. Açlık ve zul-

mü yaşamdan bir parça yaptı.

Bunlarla kalmadı, becerikli bir iş daha da yaptı: belirli bir aşamadan sonra, yavaş bir inişle "sivilleştirme" sürecini geliştirmeye önemle çalıştı. Eski şekli demoratik kurumları, yeni bir güdümlü oluşturdu. Kanunları, keyfince, ya yeniden ya da değiştirerek düzenledi. Artık, en önemlisi; demokrasi oyununu oynamaya başladı. Bunda zaman zaman da becerlilikler gösterdiyse de, akabinden toplumsal güçlerin içerdeki ve dışardaki çabalarıyla deşifre oldu.

Demokrasi oyununun başında, seçimler ve halk oylamaları geliyor. Gerçekten de çoğulcu bir toplumda, seçimler ve referandumlar çok çok önemli demokratik kurumlardır. Halk yığınlarının lehine olan, denetim ve katılım mekanizmasını genişleten uygulamalardır. Ama, Türkiye çoğulcu bir toplum olmadığından, bu işleyişte, diktatörlüğe ve sömürgeciliğe hizmet ediyor. Çoğulculuk demek, bütün toplumsal kesimlerin düşüncelerini özgürce açıklamaları, bunun için gerekli araç ve gereçleri yaratmaya çaba göstermeleri, yaratmaları, yani örgütlenmesi demektir. Bunun ötesinde, demokrasi alanı içinde, seçim platformunda düşüncelerini özgürce açıklamaları, bunun için gerekli araç ve gereçleri yaratmaya çaba göstermeleri, yaratmaları, yani örgütlenmesi demektir. Bunun ötesinde, demokrasi alanı içinde, seçim platformuna özgürce katılım olayıdır.

Türkiye özgülünde, emekçi halk yığınlarının, Kürt halkı ve diğer ezilen milliyetlerin de düşüncelerini serbestçe açıklayabilmeleri, örgütlenmeleri demektir. Türkiye'de bu durum hiçbir zaman birlikte ve bütünlüklü bir biçimde gerçekleşmemiştir. Ancak, zaman zaman bazı emekçi örgütlenmeleri gerçekleşmiştir.

Ortaya çıkan şudur ki: Bugüne dek olan seçimler ve en son da, eski siyasilerin siyasi haklarına kavuşması için yapılan "referandum", çoğulcu bir toplumun koşullarında gerçekleşmemiştir. Burjuvazinin seçim sahasında, "kendisinin çalıp, kendisinin oynadığı" bir olgu olmuştur.

Diktatörlük Yeni Bir Oyun Oynamıyor mu?

Diktatörlük, 26 Mart 1989 yılında yapılması gereken yerel seçimleri erken tarihte yapmak için, kollarını sıvamış halde: Bunun için, olmadık demogojilere baş vuruyor. Diğer muhalefet partilerinin haktan ve seçimden korktuklarını avazı çıktığı kadar bağı-

riyor. Muhalefeti bölmek için oyunlar oynuyorlar/oynadılar. RP Genel Başkanı kendi partisine ve DSP'ye hazıne yardımının yapılmasının bu anlamda geldiğini açıkladı.

Yerel seçimlerin erkene alınması için, anayasa da değişikliğin yapılması gerekiyordu. Bunun içinde, mecliste yeterli çoğunluğun gerçekleştirilmesi bir zorunluluktur. İktidarın, bu doğrultudaki çalışmaları doğal olarak bir yoğunlaşma gösterdi. Gerekli çoğunluğu kazanmak için, muhalefet partilerinden destek bulmaya çalıştı. SHP, bu konuda kesin karşı tavır koyunca, hesabını DYP üzerinde yaptı. İlk zamanlar DYP, anlaşmaya açık kapı bırakmış olmasına rağmen, daha sonraki gelişmeler; o iki burjuva kliğinin de anlaşmaması, mecliste, anayasa değişikliği için yeterli çoğunluğu ortaya çıkarmadı. Ama, yerel seçimler için halk oylamasına gidilmesi kanunlaştı.

Halk oylaması, Eylül ayının sonlarında yapılacak. ANAP, referandum da "evet" oylarının, çıkması için bütün devlet olanaklarını kullanmaya çalışıyor. Diğer burjuva partileri de, "halk oylaması"nda "hayır"ın çıkması için çalışmalar yürütüyorlar.

Bu gelişme de, devrimci, yurtsever ve sosyalist örgütlerin ve unsurların da tavrı önem taşımaktadır. Bu kesimin yasal örgütlenme şansına sahip olmadığı açık. Sadece, Türkiye Sosyalist Partisi boyutunda dar bir sol örgütlenme var. Bu örgütte, kaldığı günden itibaren, yapılan saldırılardan ve anayasa mahkemesinde, hakkında "kapatılma davası"nın açılmasından dolayı, başını kaşıyacak vakit bulabilmiş değil...

Önemli olan ve açığa çıkarılması gereken bir sorun: Mevcut iktidar, yerel seçimlerin erken tarihte yapılmasını neden istiyor?. Bu soru, gelişmelerle halkın gözünde ve bilincinde bir cevaba kavuşmuş durumdadır. O da şu. Ekonomi bir yıkım içindedir. Uluslararası finans kuruluşları da bu konuda gerekli uyarılarını yapmışlardır. Bunun için de, yeni sıkı tedbirlerin alınması gerekir. Bu sıkı tedbirlerin alınmasından sonra, halk, daha büyük bir yoksullukla karşı karşıya kalacak. Böylesi koşullarda, yerel seçimlere gidilmesi, ANAP ve onların dayanağı generaller için büyük bir darbe olacaktır. Aynı günler de de başbakan, "anayasa değişikliği için, 226 oyun yeterliliğini istiyoruz. Muhalefet isterse anlaşmaya hazırız" diyor. Anlaşılacağı gibi, sistem tam bir "yaz-boz tahtası"dır, hükümetin elinde. Bu da, tamı tamına bir demokra-

sicilik oyununun oynandığını göstermiyor mu?

Yurtsever, devrimci ve sol güçlerin, unsurların tavn ne olmalıdır.

Halk oylamasında, "evet" oylarının çoğunlukla çıkması halinde, yerel seçimler erkene alınacak. "Hayır" oylarının çıkması halinde, yerel seçimlerin yasal zamanında yapılması sağlanacak. Demek ki, önemli olan yerel seçimlerdir. Ama bununla bağlantılı olarak, halk oylamasındaki tavrımızda belirlenmesi gerekir. Ayrıca, ona uygun çalışmaları organize etmekte bir zorunluluktur.

Biz YSK olarak, Türk sol güçleriyle, Kürdistanlı ulusal demokratik güçlerin, halk oylaması ve yerel seçimler de tavrılarını ortaklaşmalarını istiyoruz. Bunun için, hem olanak ve hem de şartlar vardır. Tabi ki, sol güçlerle, ülkemizin ulusal demokratik güçleri tavrı ortaklaşmasını yaratırlarken, Türkiye ve Kürdistan'daki şartları ayrı ayrı bir biçimde, bütünlüklü bir yapı da analiz ederek sonuçlara varmaları gerekmektedir. Yoksa, top-tancı tespitler ve tavrılar, toplumsal muhalefetin gelişmesine ciddi boyutlarda katkıda bulunamaz.

Toplumsal muhalefet güçleri, gelişmeler karşısında, ağırlıklı ve yığınlara hissetirici taktikleri izlemeyi, dünden daha fazla bir zorunluluk olarak görmelidirler. 12 Eylül öncesi gurupçu tutumlardan, halkın genel çıkarlarını örgüt/gurup çıkarlarına feda etme gibi çocukluk hastalığından ve diğer zarar verici tavrılardan vazgeçmek zorundayız. Biz, bu tutumu göstermediğimiz zaman da, ülkelerimizde emekçi halk yığınlarının bizi ciddiye almaları için bir neden olamaz. Doğrularını söylemek yetmez. Doğruların, maddi bir güç haline gelmesi için, güçlü bir davranış dokusunun yaratılması, yığınları etkileyecek güçlü, meşru ve halkların çıkarlarına hizmet eden araç gereçlerin ve örgütlenmelerin yaratılması gerekmektedir. Tersisi, bizi, marjinal olmaya mahkûm eder: Toplumsal ve ulusal kurtuluş mücadelesinin dışında, "dışarıda kaval çalanlar"dan öteye geçemeyiz.

Ülkemizin ulusal demokratik güçleri, Türk sol güçleriyle tavrı ve taktik ortaklaşmasına gidemezlerse; ülkemizin ulusal demoratik güçleri ve unsurları, bu tavrı birliğini sağlamak için çalışmalıdırlar. Bizim görüşümüze göre, güçlü bir ulusal demokratik platformun bu tür gelişmeler karşısında yaratılması, başarı şansımızı

yükseltir. Ülkemizin ulusal demokratik güçlerinin tavrı birliğinin sağlanmasında da TEVGER, onun kurucusu örgütlerin, organizeli ve ilkeli davranışı, büyük bir avantajdır. Bu avantajın, halkımızın çıkarları doğrultusunda, her düzeyde olduğu gibi; bu referandum ve yerel seçimlerde de kullanılması gerekir.

Ülkemizin tüm ulusal demokratik güçleri olmazsa bile, TEVGER güçleri, sahip oldukları ortak program anlayışıyla ve ürettiği yeni politikalarla ortak davranış belirleme şansına sahiptir. Önümüzdeki günler de, bunun netleşeceğini umut etmekteyiz.

Halk oylaması ve yerel seçimlerde, politikamızı: işçi sınıfı ve diğer emekçilerin iktidar mücadelesinin geliştirilmesi; Kürt ulusunun kendi kaderini tayin etmek için belirlenen hedeflerin geliştirilmesi ve organik, bütünlüklü toplumsal demokratikleşmenin derinleştirilmesi tayin edici olacaktır.

Yani, Türkiye kesiminde ağırlıklı bir sınıfsal politika, ülkemizde ulusal demokratik bir politika tayin edilmek durumundadır.

Halkımızın mücadele pratiği, son yıllardaki mücadele deneyleri: halkımızın ve işçi sınıfının "bağımsız bir kişilik" olarak ortaya çıkmasının gere-

kliliği, bunu emretmektedir. YSK ve TEVGER'in programı da bunu öngörmektedir.

Mantığımızın genel çerçevesini böylece belirledikten sonra, pratik politika alanındaki belirlemelerimize geçebiliriz.

Mevcut iktidar, kendi ömrünü uzatmak, halklarımızı bir dönem daha aldatmak, kendi anti-demokratik ve halka karşı olan siyasal ve ekonomik uygulamalarını halktan gizlemek için, erken yerel seçimlere gitmek istiyor. Bunun sonucu olarak, halk oylamasına başvuruyor. Bu oyunun boşa çıkarılması, halkın çıkarlarından yana ibrenin gösterilmesi için, halk oylamasında "HAYIR" diyoruz. Halkımızın buna ikna edilmesi için çalışmalıyız. Halk oylamasında, "boykot" ve "boş oy atma", iktidarın içinde bulunduğu oyunları açığa çıkarmaya yetmeyen bir tavrıdır. Bu tavrımızın, yani "HAYIR" tavrımızın, burjuva muhalefet güçleriyle çakışmış olması bizi korkutmamalı. Ayrıca, aynı düşündüğümüz anlamına da gelmez. Her iki kesim, farklı farklı anlayışlarla "hayır" diyor. Zaten ustalık, bu inceliklerin, toplumsal muhalefet ve yığınlar içinde gösterilebilmesidir.

Ülkemizde açık ulusal demokratik politika, bağımsız yurtsever adayların

seçime girmesiyle net bir hale getirilebilir. Bunun için çaba gösterilmeli. Eğer, yurtsever adaylar çıkarılmazsak, ulusal demokratik güçlerden bağımsız olarak adaylığını koyan yurtsever unsurların desteklenmesi yoluna gidilmelidir. Bunu yaparken, aday unsurun kişiliği, gözünde bulundurulmak zorundadır. İleride, seçilmesi halinde; ulusal demokratik harekete zarar veren kişiliklere destek olmamak gerekir.

Türkiye kesiminde, bağımsız sol adayların desteklenmesi yoluna gidilir.

Ayrıca, burjuva kamptaki çelişkileri ve gelişmeleri de değerlendirme dışı tutamayız. Özellikle de, son yıllarda, SHP bünyesinde, işçi sınıfı ve emekçilerin ekonomik demokratik haklarını açıkça savunan, gündeme getiren; bunun yanında, Kürt halkının ulusal demokratik haklara kavuşması için tartışmalar yürüten, meclise önerge veren ve bunun için mücadele yürüten gelişme de değerlendirme dışı tutulamaz. Yerel seçimler de, halkçı ve solcu kökenli olan bu kanadın desteklenmesi için, dayanışma politikaları tayin etme yoluna gidilebilir.

T.C. DEVLETİ İNSAN HAKLARINA KARŞI SALDIRILARINI SÜRDÜRÜYOR

Uluslararası Af Örgütü, 1989 yılının başında yayınladığı raporda, Türkiye'yi büyük ithamlarla karşı karşıya bıraktı. Raporda, Türkiye'de insan hakları konusundaki uygulamaların niteliği hakkında «çok kötü» kavramı kullanılmaktadır. Bunun yanında, Türk hükümetinin «hiç bir yapıcı ve olumlu adım» atmadığı da altı çizilerek dile gerilmektedir. Bu belirleme tek başına, Türkiye'deki demokrasi oyununu tanımlamaya yetmektedir.

«Türkiye: İnsan Haklarının Şiddetle ve Sistemli Olarak İhlali» başlıklı 73 sayfalık raporda, askeri cuntanın yönetime gelişinden bu yana geçen süre içinde, 229 kişinin gözaltında ya tutukluken öldüğü yazılmaktadır. T.C'nin bu ölenlerden 144'ünü ölüm sebepleri hakkında da bir açıklama yapamadıkları dile getirilmekte. Raporda, dört sayfada ölenlerin isimleri bir bir sayılmakta. Bunların işkence sonucu öldükleri halde, yakınlarına başka sebeplerin gösterildiği, örneğin «böbrek ve kalp yetersizliğinden "Öldüğünün"» söylendiği aktarılmaktadır. Raporda

isimleri açıklananların hepsi, basında da yansı buldu. Bu yazıda aktarmayı gerekli görmüyoruz.

Raporda önemli bir tespit yapılıyor ve şöyle deniyor: «Gözaltına alınan her siyasinin işkenceye uğrama olasılığı vardır.»Siyasî nedenlerden dolayı gözaltına alınanların avukatlarıyla da görüşülmediği de kaydedilmektedir. Suç zanlısının kimseyle görüşülmediği ve 15 günlük gözaltı süresinin keyfi bir biçimde uzatıldığı da önemli değerlendirmelerden biri olarak raporda yer alıyor.

Raporda, Türkiye'nin de imza attığı uluslararası anlaşmalara uymadığı hayati bir tespit olarak yapılmakta ve şöyle denilmektedir:

«Türkiye hükümeti, şubat 1988'de İşkencenin Önlenmesine Karşı Avrupa Sözleşmesini, ağustos 1988'de de İşkenceye Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Bu olumlu adımlara ve Türkiye'de insan haklarına saygı gösterildiğinin sürekli öne sürülmesine karşın, resmi pratik önlemleri dahi alamamışlar, sözleş-

meler tarafından öngörülen noktaları da uygulamaya koymamışlardır.»

Bütün uluslararası kuruluşların bilmesi gereken bir gerçek vardır, oda, bir ülkede gerçekten demokratikleşme gündemde değilse, iktidar edenlerin keyfiliklerini halkçı kuruluşlar ve halk iradesi denetleyip sınırlandıramıyorsa, o ülkede insan hak ve özgürlükleri konusundaki ihlaller devam edecek, insanlık o alanda büyük darbeler yiyecektir. Türkiye'de sivil sümürgeci faşist diktatörlük bütün alanlarda varlığını sürdürmektedir. Burjuva demokrasinin normlarına vurduğu zaman, belirli bir zamandır ortaya çıkan gelişmeler ve çözümlenmeler Türkiye'nin demokratikleştiği anlamına gelmez. T.C yöneticilerinin uluslararası platformlarda ve diplomasi mekiği içinde, hoş sözler sarfetmeleri, hiçte demokrasinin varlığı anlamına gelmez. Şunu iyi bilmekteyiz ki, T.C, uluslararası anlaşmalara imzalarını atarken, manevra yapmaktadır. Bu gerçek iyi kavranmalı, ona göre hareket edilmelidir.

hil zora baş vurmaya zorunlu ve meşru hakkı...", sömürgecilerin saldırı ve zora baş vurmaya karşı bir diyalektiği olarak "tüm devrimci demokratik mücadele biçim ve araçlarını, koşullara uygun olarak tek tek bir arada, uyumlu bir biçimde kullanacaktır."

Politik mücadelenin temel mücadele biçimi olarak kabul edilmesi oldukça isabetli ve bilimsel bir olaydır. Tersine bir durum, Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin "sosyal eşkiyalaşması" gibi iç açıcı olmayan, bugüne kadar da egemen olan biçimlerine götürür.

-TEVGER, halkımızın kurtuluşunun, onun özgüleriyle; yurtsever güçlerin ve halkın birliğinden geçeceğini de bilmektedir. Buna göre, hazırlıkları yapmak, yurtsever güçlerin en geniş planda birleştirilmesi; halk içindeki çelişkileri devrimci tarzda, ulusal ve sosyal kurtuluş lehine çözümlenmek gibi zor bir görev ile de karşı karşıyadır. Bunun, ustalığı gerektirdiğine şüphe yoktur. Bunda başarılı olunmadığı zaman, bugüne kadar olduğu gibi, düşman güçler bu çelişkilerden yararlanmaya devam edeceklerdir.

-TEVGER, kürdistanı bölünmüş bir sömürge kabul etmekte; bölünmüşlüğün toplumsal birliğimizi engellediğini bilmektedir. Mevcut sınırların, "zoraki ve yapay" sınırlar olduğunu, hayati bir nokta olarak görmekte. Bu nesnel ve öznel gerçekliğe bağlı olarak, "koşulları ve halkın çıkarlarını gözetenek", ülkemizin birliği için çalışma yürütecek. Bugünden birliğin şartlarının olgunlaştırılması için, çalışacağını taahhüt etmiştir. Verili durumda, Kürdistan'ın bütün parçalarında mücadele yürüten yurtsever güçlerle dayanışma göstermek; bu görevde, bir adımın atılması anlamına gelir. Bugünden de, bu dayanışma ve birliğin biçiminin tayin edilmesini doğru görmemekte. Ülkemizdeki mücadele koşullarının tayin edeceği örgütsel ve dayanışma biçimlerinin yaratılmasında rahat olmayı benimsemiştir.

Günümüzde, emperyalist ve sömürgeci komploların altiltilmesi için, her zamandan daha fazla dayanışmaya

ihtiyacımız var.

-TEVGER, hayalci bir örgütlenme değildir. T.C'nin sınırları içinde mücadele verdiğini "adı gibi" bilmektedir. Onun içinde, T.C sınırları içinde yaşayan halklarla ittifaka, mücadele birliğine; onların "demokrasi güçleriyle ortak paydalarda dayanışma ve işbirliği içinde" olmayı, halkımızın çıkarları için vazgeçilmez bir görev kabul etmekte.

TEVGER, ileride detaylı programı tayin edilmek üzere, demokrasi güçleriyle olacak ilişki çerçevesinin genel ilkesel düzeyini çizmiştir. Bu dayanışmanın biçimlerinin de, mücadele koşulları tarafından tayin edilmesi özenle benimsenmiştir.

-TEVGER, halkımızın kurtuluş mücadelesinde, uluslararası güçlerin ittifaklarına da önem vermektedir. Programında, "bağımsız ve bağlantısız" bir dış politika yürüteceğini ilkesel olarak benimsemiştir. Dünya barış, demokrasi ve sosyalizm güçleriyle, ulusal kurtuluş hareketleriyle dostluk ve dayanışma içinde olmayı kabul etmiştir... Uluslararası planda, geniş bir ilişkiler ağıнын yaratılmasını zorunlu görmektedir.

TEVGER, "ulusal demokratik bir örgüttür." Demokratik merkezîyetçilik işleyiş ilkelerindedir. "Tüm üyeler eşit hak ve görevlere sahiptir." TEVGER oluşturan örgütlerin bağımsızlığına saygı duyulur. Fakat, bu bağımsızlığın, TEVGER'in ve halkın çıkarlarıyla sınırlandırıldığını da bilir... Örgütler arasındaki uyumsuzlukların çözümünde, şiddet politikası kesinlikle reddedilmiştir. Bunun, halkımız gibi iç kavgaanın, çatışmanın büyük zararını gören bir halk ve onun mücadelesi için ne kadar önemli olduğu açıktır.

TEVGER'de üye örgüt ve mensuplar, organların aldığı kararlara uymak zorundadır. Kararlar, demokratik merkezîyetçiliğin oy oranı mantığı ile alınır. Azınlık, çoğunluğa tabidir. Alt organlar, üst organlara bağlı çalışır. Kararların hayata geçirilmesinde, "eylem birliği" esastır. Demokratlığın bir gereği olarak, çoğunluğun, azın-

lığın görüşlerine karşı hoşgörülü olması ve ikna edici yaklaşım metodlarını belirlemesi de kabul edilen önemli örgütsel ilkelerden biridir.

TEVGER, yeni tipte ve yeni özde bir "ulusal demokratik örgütlenmedir." Bu örgütlenme, yurtsever örgüt ve partilerin koordinasyonunu aşan, yeni bir sentez olaydır. Tüzük kuraları da, bu özde geliştirilerek, yeni tipte bir örgütün yapısını ortaya çıkarmıştır. TEVGER kurucu örgütlerinin, bu gerçeği görerek, kendi yapılarında uyumlu ve gerekli değişiklikleri yapmaları gerekmektedir.

TEVGER'e tüm yurtsever örgüt/partiler, ulusal çapta temsil gücüne erişen "toplumsal örgütler" üye olabilirler, tüm organlarda temsil edilebilirler. Aynı şekilde, tek tek yurtsever unsurlar da "mensup" olabilirler.

Bu mantığın, kitleleşmeyi yaratacak bir mantık olduğundan şüphe yok. Özellikle, ulusal çapta yığın örgütlerinin oluşturulmasının benimsenmesi; yıllardır, Kürdistan devrimci hareketinde varolan bir tartışmayı noktalamıştır. Geline aşamada, başta Avrupa olmak üzere, ülke de; yığinsal, hiçbir siyasi çizginin egemen olmadığı, demokratlığın egemen olduğu, herkesin haklarına saygı duyulduğu toplumsal örgütlerin yaratılması; varolanlarının birleştirilmesi, mücadelenin çıkarlarına uygun biçimlere ve işleyiş ilkelerine kavuşturulması görevi ile karşı karşıyayız. Bu görevi yerine getirmek ve başarmak zorunludur. Bu görevin başarılması, mücadeleye ivme kazandıracak; birlik ruhunu geliştirecektir.

Bulduğumuz aşamada, TEVGER'i oluşturan örgütlere büyük görevler düşmektedir. Bunun bilinciyle ve sorumluluğuyla hareket ettiğimiz zaman, TEVGER bir çekim merkezi karakterini kazanabilir. Yoksa, kitleleşmek, yurtsever unsur ve tüm kurumlar için çekici olmak olanaksızdır. Buna karşılık tüm yurtsever güçlerin ve unsurların da, sorumluluk bilinciyle hareket etmelerini talep etmek, hakkımız olur.

TEVGER, K. KÜRDİSTAN'DA ÖNEMLİ BİR ADIM VE ULUSAL DEMOKRATİK BİR ÖRGÜTLENMEDİR

GELİŞTİRİLMESİ HALKIMIZIN ÇIKARINADIR

22 Haziran 1988 günü, Brüksel'de, uluslararası düzeyde bir basın toplantısı ile TEVGER'in kuruluşunun açıklanmasından sonra, Kürdistan ve Türkiye devrimci demokratik kamuoyunda hemen dikkat çeken bir olay oldu. Aynı zamanda, birjuva basını da, çeşitli haber başlıklarıyla, TEVGER'in kuruluşundan memnun olmadıklarını dile getirdiler: Bu tepkinin, sömürgeci ve şovenist kesimlerin tepkisi olduğu da bilinmekte.

TEVGER'in çok kısa süre de, halkımızın dostları tarafından heyecanla ve olumlu karşılanması; düşman çevrelerin tepkisini kazanmış olması; halkımızın yaşatıp geliştirmesi gereken bir olgu ile karşı karşıya olduğu, daha somut bir biçimde açığa çıkmış oldu.

12 Eylül öncesinde, ulusal demokratik hareketin bölünmüşlüğü büyük bir olumsuzluk oluşturuyordu. Her ne kadar, ulusal demokratik güçbirliği düzeyinde çabalar gösterilmişse de, bir evreye kadar; mahalli düzeyi aşan nitelikte olamamıştır. Belirli bir aşamada, UDG olarak kamuoyuna çıkan güç-eylem birliği; ilkesel planda, en geniş güçlerin birliğini belirlemiş olmasına rağmen; ilan aşamasından önce ve sonra, bu doğrultuda pratik bir çabaya girmemiş, çözümlemelere gidememiştir. Buna rağmen, ulusal demokratik güçlerin birliği doğrultusunda, bir adım olma özelliğini gösterdi.

12 Eylül sonrasında, ulusal demokratik güçlerin birliğinin sağlanması için yoğun çabalar gösterildi. Bu dönemde, birlik doğrultusunda gösterilen çabaların başında BEŞLİ (HEVKARI) olarak bilinen, Kürdistanlı beş örgütün çalışması gelmektedir. O günkü siyasal/örgütsel doku açısından da, bu birlik çalışması, yurtsever örgüt ve partilerin çoğunluğunu bünyesinde barındırıyordu. Bu çalışma, bilinen nedenlerden dolayı başarıya ulaşamadı. Fakat, Kürdistanlı yurtsever güçlerin büyük bir kesimi, ylgın-

lığa ve güvensizliğe kapılmadı. Birlik çalışmalarını sürekli kılmak için, yeni yol aramışlar, yöntemler bulmaya çalışmışlardır. ALMANYA PLATFORMU'nun oluşması, bu çabanın bir ürünüydü. Bu çalışmanın belirli bir aşamasında, TEVGER çalışmalarını gündeme geldi.

Açığa çıkan bir somutluk: TEVGER, 12 Eylül öncesi ve sonrası birlik çalışmalarının yarattığı birikimlerin bir ürünüdür. Ayrıca, HEVKARI ve ALMANYA PLATFORMU çalışmalarının da doğrudan bir uzantısını oluşturmaktadır.

TEVGER, mağlum ve kuruluş basın toplantısında da ileri sürülen nedenlerden dolayı, "PKK" dışındaki bütün Kürdistanlı yurtsever örgüt ve partileri içine alacak bir perspektifle oluşturulmaya başlanmıştır. Örgüt ve partiler arasında, eşitlik ve genellik prensibine dikkat edilmiş; bütün parti ve örgütlerle, sorunun tartışılması gayreti gösterilmiştir. Bazı Kürdistanlı örgüt ve partiler de, ileri sürdükleri şu veya bu nedenle, TEVGER içinde yer almamışlardır. İnancımıza göre, ileriki günler de, bu sebeplerin ortadan kaldırılması rahat olacaktır. Zaten, TEVGER'in program ve tüzüğü, Kürdistanlı tüm yurtsever örgüt ve partileri: ulusal düzeyde temsil gücü olan "toplumsal örgütleri" ve yurtsever kadroları içine alma perspektiflerine sahiptir. Bunun için, özgün kuralların sentezi belirlenmiştir.

TEVGER'in programı: ulusal demokratik devrimin; Kürdistanlı yurtsever güçlerin; yurtsever sınıf ve tabakaların isteklerini dile getiren, onların çıkarlarıyla çakışan; çağdaş özellikleri olan bir programdır.

TEVGER'in program ve tüzüğü incelendiği zaman, Kürdistan ulusal demokratik hareketinde yıllardır tartışmalı olan; yurtsever güçler arasında önemli ayrıklara yol açan sorunların, çözümlenmeye geldikleri görülecektir. Tabi ki, bu hemen gerçekleşen,

zahmetsiz bir olay olmamıştır. Bilimsel araştırma ve tartışmalara dayanarak; geçmişin ideolojik/siyasal ve kültürel birikimlerinin bilimsel dünya görüşüyle sentezleştirilmesiyle olmuştur.

TEVGER Programını kısaca özetlersek:

-Programda, bütün yurtsever güçlerin üzerinde anlaşabilecekleri bir tarih anlayışı yaratılmıştır. Halkımızın, mücadele tarihine, ulusal baş kaldırırlarına olumlu ve olumsuz yanlarıyla, eleştirel bir mantıkla sahip çıkmıştır. Halkımızın mücadele mirasını rededememiştir: Eleştirel saygı gösterilmiştir. Bunun bir değer yargısı haline gelmesi için de sistematik çaba gösterilmelidir.

-TEVGER Programın da, Kürdistanlı yurtsever güçlerin görevleri birkaç belirlenmiştir. Bu görevler analiz edildiği zaman, toplumun dönüşümü ve değişimi gibi ulu görevlerle karşı karşıya olduğu görülecektir. Bu statüko değişikliği anlamına gelir. Programın, "siyasi hedefler" bölümünün birinci kısmında, "türk sömürgeciliğinin ve yerli işbirlikçilerinin egemenliğine son vermek ve bağımsız Kürdistan Demokratik Cumhuriyetini kurmak" olarak altı çizilen toplumsal yapının inşa edileceği ön görülmektedir. Bu tespitlerin hepsi, yıllardır, Kürdistanlı yurtsever örgüt ve partiler arasında varolan strateji sorununu çözümlenmiş bulunmaktadır. Bunun ne kadar önemli ve büyük bir adım olduğunu belirtmeye bile gerek yoktur.

-TEVGER'in oluşturulması çalışmalarını sırasında, üzerinde durulan ve netleştirilmeye çalışılan sorunlardan biri de, mücadele biçimine (lerine) ilişkin sorun oldu. Tartışmalar sonucunda, "sömürgeci ve emperyalist güçlerin ülkemizi gönül rızası ile, kanısız ve savaşız terketmeyecekleri..." ana tespitinden yola çıkılarak, mücadelenin biçimlerinin tayinime gidildi. "Halkımızın da, silahlı mücadele da-

DEVAMI 23'de

Yekîtiya Sosyalîst
Rizgarî • Demokrasî • Sosyalîzm

Yazışma adresi:

H. B.
Br. Berwaldsvägen 21
756 50 Uppsala / Sweden